

Lunds universitet
Institutionen för psykologi
Psykologexamensuppsats 2006

Aktiva hundägares upplevelse av psykologisk
behovstillfredsställelse i relationen till sin hund

Jessica Darsund

Handledare: Mats Fridell

Examinator: Lars Trygg

Psykologexamensuppsats, Institutionen för Psykologi, Lunds Universitet. Vol VIII
(2006):36

SAMMANFATTNING

Syftet med föreliggande uppsats var att uppmärksamma och beskriva den relation som finns mellan aktiva hundägare och deras hundar. Fokus för undersökningen var den aktiva hundägarens relation till sin hund utifrån hundägarens behovstillfredsställelse. Semistrukturerade intervjuer genomfördes med tio kvinnliga hundägare som är aktiva med sina hundar inom Svenska Brukshundklubben. Resultaten visar att det hos de undersökta hundägarna finns ett antal olika psykologiska behov som blir tillfredsställda genom deras hundägnande. En del behov tillfredsställs genom den relation de har till sin hund. Andra behov blir tillfredsställda genom de aktiviteter och kontakter med andra människor som det aktiva hundägandet medför. Det framkommer även att det finns ett flertal faktorer som kan påverka om och hur dessa behov tillfredsställs.

Nyckelord: Aktiva hundägare, hundägnande, psykologiska behov, hundsport

TACK!

Jag vill börja med att tacka alla hundägare som ställt upp med tid och engagemang och som generöst har delat med sig av sina erfarenheter och tankar. Ni har alla bidragit till att uppmärksamma vår vän hunden!

Vidare vill jag tacka nära och kära som stöttat och uppmuntrat mig när uppsatsarbetet känts motigt.

Slutligen vill jag tacka min labrador Wilma som har bidragit med inspiration och välkomna pauser i uppsatsarbetet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

| | |
|---|----|
| INLEDNING..... | 6 |
| TEORI..... | 8 |
| Varför just hunden?..... | 8 |
| Motiv till hundäggande..... | 9 |
| Relationen till hunden - en social relation..... | 10 |
| Hunden - ett substitut för, eller ett komplement till, mänskliga relationer?..... | 14 |
| Hundäggande i ett livsloppsperspektiv..... | 15 |
| Intimitet och hundäggande..... | 16 |
| Hunden som en egoutvidgning..... | 17 |
| Hunden som stöd för ägarens identitet..... | 17 |
| Personlighet och hundäggande..... | 18 |
| Hundäggande och ansvar..... | 19 |
| Syfte och frågeställningar..... | 19 |
| METOD..... | 20 |
| Kvalitativ metod..... | 20 |
| Deltagare..... | 20 |
| Procedur..... | 22 |
| Analys..... | 22 |
| Forskarens egen roll..... | 23 |
| RESULTAT..... | 25 |
| Erfarenheter av hund under uppväxten..... | 25 |
| Motiv till att skaffa hund..... | 27 |
| Hur hundäggandet kan bli ett brinnande fritidsintresse..... | 28 |
| Hundens känslomässiga påverkan på hundägaren..... | 29 |
| Hundägarens upplevelse av sin hund..... | 32 |
| Positiva aspekter av hundäggande..... | 33 |
| <i>Ett socialt liv</i> | 33 |
| <i>Ett aktivt liv</i> | 35 |
| <i>Relationen till hunden</i> | 35 |

| | |
|--|----|
| Negativa aspekter av hundägande..... | 38 |
| <i>Ansvar</i> | 38 |
| <i>Bundenhet</i> | 39 |
| <i>Omgivningens bemötande</i> | 39 |
| <i>När relationen till hunden inte fungerar</i> | 40 |
| Resultaten i korthet | 41 |
| DISKUSSION OCH ANALYS | 43 |
| Tidigare erfarenheter av hund..... | 43 |
| Hur hundägandet kan bli ett brinnande fritidsintresse | 44 |
| Sociala behov | 45 |
| <i>Relationer till människor och hundar</i> | 45 |
| <i>Socialt stöd</i> | 46 |
| Hunden - ett substitut för, eller ett komplement till, mänskliga relationer? | 48 |
| Hunden som stöd för ägarens identitet och som en egoutvidgning | 50 |
| Hundägarens upplevelse av sin hund | 51 |
| Hundägande och ansvar | 52 |
| Brister i studien | 52 |
| Förslag på framtida forskning..... | 54 |
| Sammanfattande reflektion | 54 |
| REFERENSER | 55 |
| BILAGA A..... | 58 |

Människa och hund har levt sida vid sida i flera tusen år. Hunden har under denna tid fyllt många viktiga funktioner för människan. Tills för bara några decennier sedan var dessa funktioner främst att vakta, valla boskap och att hjälpa till vid jakt. Under de senaste decennierna har hundens nyttofunktioner förändrats radikalt. Då människans behov förändras, förändras även hundens funktioner. Idag uppger de flesta hundägare framförallt känslomässiga och sociala skäl till varför de har hund. Man vill till exempel ha någon att älska och bry sig om och som ger kärlek tillbaka. Man skaffar också hund för att komma ut i naturen och för att träffa andra människor. Det finns dock hundar som även idag fyller funktioner för människan genom att vakta, valla och jaga. Hunden har också fått nya arbetsområden. Det finns idag hundar som är tränade till att söka efter narkotika, mögel, gas eller människor och det finns hundar som hjälper funktionshindrade till ett mer aktivt och självständigt liv, för att bara nämna några exempel.

De senaste åren har antalet hundar och nyblivna hundägare i Sverige ökat stadigt. Även ett mera allmänt ökande hundintresse i samhället märks i exempelvis massmedia och tv där det nu finns ett flertal program om hundar. Det växande utbudet av hundtillbehör, hundtidningar, hundkurser och hunddagis speglar också det ökande hundintresset. Hundar har den sista tiden även fått mycket negativ uppmärksamhet i massmedia där man uppmärksammat fall med hundar som attackerat både människor och andra djur. Dessa hundar fyller också funktioner för någon, dock handlar det i vissa av dessa fall om funktioner som inte är acceptabla i vårt samhälle. Oavsett vilka funktionerna som hunden fyller är, så förändras de ständigt för att passa våra behov.

Våra behov av hundens funktioner står i kontrast till de antropocentriska tendenser (tendenser att ställa människan i centrum) som även de växer sig allt starkare. Dessa tendenser ifrågasätter hundens betydelse och berättigande. Detta märks särskilt tydligt här i Sverige då hundar inte är tillåtna på många platser och då man jämfört med många andra länder inte använder hunden i samma utsträckning inom exempelvis habilitering, rehabilitering, vård och omsorg.

Med dessa fakta som bakgrund kan man konstatera att hundens roll i samhället behöver omdefinieras. För att kunna göra detta är det viktigt att undersöka de behov som styr människors och hundars beteende, detta för att få en bättre förståelse för vad som

karaktiserar en god relation mellan människa och hund men även vilka som kan vara orsakerna till att vissa relationer blir problematiska.

I oktober 2005 arrangerade Svenska Kennelklubben och föreningen Manimalis konferensen ”En hund för livet” i Stockholm. Konferensen handlade om hundens betydelse för människans hälsa och välbefinnande. Som deltagare fick jag bland annat ta del av forskningsresultat som visar att hunden fyller många viktiga funktioner för människan, varav ett flertal av dessa är av psykologisk karaktär. Innehållet i de föreläsningar som hölls väckte min nyfikenhet på den relation vi har till våra hundar och konferensen blev startskottet för min uppsats.

Denna uppsats är således en produkt av ett brinnande intresse för människor och hundar och framförallt relationen dem emellan. Flera tänkbara utgångspunkter för detta examensarbete hade varit möjliga. Jag har valt att undersöka de psykologiska behov som ligger till grund för motiven att ha hund. Jag har också intresserat mig för om dessa behov tillfredsställs inom ramen för ett aktivt hundäggande, och hur detta i så fall sker. En relation upprätthålls alltid av minst två parter, i detta fall hundägaren och hunden. Då detta är en psykologexamensuppsats undersöker jag endast hundägarens behov. Jag vill dock påpeka att min övertygelse är att man för att få en god relation till sin hund, så långt det går, måste förstå och ta hänsyn också till hundens behov.

TEORI

Det teoretiska avsnittet i denna uppsats syftar till att ge en övergripande redovisning av de teorier och den forskning som fram till idag har dominerat området hundägare – hund. Framförallt avser denna redovisning att klarlägga vilka psykologiska behov hunden tillfredsställer hos människan och vilka faktorer som påverkar huruvida dessa behov blir tillfredsställda eller inte.

Mycket av den litteratur som redovisas i denna forskningsöversikt behandlar husdjur rent allmänt och inte hundar specifikt. Då hunden är ett av de vanligaste husdjuren har jag funnit även denna litteratur användbar. Den använda litteraturen behandlar hundägande rent allmänt och inte specifikt fenomenet aktiva hundägare. Anledningen till att jag använder även denna litteratur är att det finns en stor brist på litteratur inom området ”aktivt hundägande”. Jag hoppas därför att mitt examensarbete skall bidra till att fylla detta tomrum.

I sökandet efter litteratur användes LIBRIS och ELIN@Lund. De genererade 11 respektive 13 relevanta träffar. Då merparten av litteraturen inom detta område är engelskspråkig användes endast sökord på engelska. Sökorden som användes var: ”human-animal bond”, ”pet attachment”, ”companion animal” och ”pet ownership”. Övrig litteratur återfanns i referenslistorna hos de ovan nämnda källorna eller är tips från personer som är insatta i ämnet.

Varför just hunden?

Robinson (1995) menar att det sätt på vilket individen utvecklar relationer till djur speglar individens personlighet och attityder. Han menar även att de relationer människor utvecklar till djur kan jämföras med de relationer människor utvecklar till varandra, detta på grund av att båda typerna av relationer varierar i intensitet och form på ett liknande sätt. Skillnaderna mellan olika typer av relationer beror enligt Robinson på beteendekarakteristika hos antingen människan eller djuret. Genom en rätt genomförd socialisering, positiva erfarenheter och mycket fysisk kontakt kan det, enligt Robinson, utvecklas ett starkt band mellan människa och djur. Han menar också att detta band

lättare utvecklas om den sociala organisationen och kommunikationssystemet hos människan och djuret är så lika som möjligt. Detta beror på att människan och djuret då kan känna igen och på ett lämpligt sätt besvara varandras signaler. Man har funnit att ”högre stående” ryggradsdjur har många likheter, speciellt då det gäller kommunikation och sinnen. Detta, menar Robinson, är en förklaring till varför de flesta människor utvecklar en närmare relation till, och ofta väljer, hundar och katter som husdjur före många andra djur. Ytterligare en förklaring kan vara det faktum att hundar och katter också är unika jämfört med andra djur som människan håller som husdjur genom att de frivilligt stannar hos oss utan att behöva sitta i bur eller alltid vara kopplade (Robinson, 1995).

Motiv till hundäggande

Psykoterapeuten Levinson (refererad i Norling, 2002) hävdade utifrån sin långa erfarenhet och ett flertal studier att kontakt med djur är ett basbehov hos människan. Levinson fick under 1990-talet ett ökat stöd för sin teori. Norling (2002) är dock tveksam till om ”basbehov” är rätt term för att beskriva människans vilja att ha kontakt med djur. Enligt honom är det viktigast att förstå hur denna starka vilja till kontakt med djur uppkommer och i vissa fall bryts.

Cain (1983) undersökte husdjurens roll i familjen. I den enkät som låg till grund för hennes studie fick de deltagande familjerna bland annat ange vilka skäl de hade haft för att skaffa sitt husdjur. 49 procent menade att de hade gjort detta för sällskapets och nöjets skull, 11 procent uppgav att de hade tagit hand om ett övergivet djur, 11 procent hade gjort det för barnens skull, och 10 procent hade skaffat sitt husdjur för att ersätta en person eller ett annat husdjur. I denna sistnämnda grupp återfanns par utan barn och par vars barn hade flyttat hemifrån, det så kallade ”empty nest syndrome” (detta begrepp beskrivs mer utförligt senare i uppsatsen). 10 procent uppgav vidare att de hade husdjur för att skydda sig, 7 procent hade fått djuret i present och de återstående 2 procenten hade skaffat husdjuret för tävling och/eller uppfödning.

Norling-Jägnert (refererad i Norling, 1990) har utvecklat en modell för att beskriva människors motiv för val av fritidssysselsättning. Modellen innehåller nio motiv:

gemenskap, naturupplevelse, förströelse, fysisk ansträngning, intellektuell stimulans, prestation, tävling/spänning, verksamhetslust och eskapism. Resultaten från ett flertal analyser visar att aktiviteter med stor motivbredd är de som ger störst effekt på välbefinnande, livskvalitet, hälsa, rehabilitering och coping. Aktiviteter som inbegriper djur har visat sig ha en av de största motivbreddarna med sex-sju signifikant markerade motiv för både män och kvinnor.

Norling (1990) har också i samarbete med Svenska Kennelklubben, Göteborgs universitet och Göteborg och Härryda kommuner genomfört en enkätundersökning. Denna studie syftade bland annat till att samla in aktuellt material om hundens betydelse, att studera hundägare i en storstadskommun respektive i en landsbygdskommun och att kartlägga förändringar i relationen människa - hund mellan åren 1975 och 1989. Norling tittade i denna studie närmare på de tidigare nämnda motiven. Han kunde dra slutsatsen att hunden har en stor förmåga att tillfredsställa för människan flera viktiga behov, bland annat naturupplevelse, tävling/spänning, gemenskap och fysisk ansträngning. Hunden har dessutom, enligt Norling, en kapacitet att tillfredsställa ett flertal av dessa behov samtidigt. Norling understryker vikten av att, vid mätning och bedömning av relationen mellan hundägare och hund, se på vilka behov som är av betydelse på individnivå och vilka av dessa som inte är tillfredsställande i en bristfällig relation.

Relationen till hunden - en social relation

Weiss (refererad i Podberscek, Paul & Serpell, 2000) studerade mänskliga relationer och resurser och fann att vissa villkor för psykisk hälsa endast kunde uppfyllas genom sociala relationer. Podberscek, Paul och Serpell (2000) menar att relationen mellan husdjur och ägare påminner så starkt om den relation människor har till varandra att dessa är jämförbara. De menar således att Weiss teori kan appliceras även på relationen mellan djurägare och djur. Weiss beskriver i sin teori sex villkor för en relation. Vart och ett av dessa villkor associerar han med en speciell typ av mellanmänsklig relation. Han beskriver även vilka konsekvenser det kan få för en individ om ett villkor inte är uppfyllt.

De sex villkoren är:

Anknytning finns i relationer i vilka individen upplever en emotionell närhet och trygghet och gör att individen känner sig behaglig till mods och ”hemma”. Om detta villkor inte uppfylls upplever individen ensamhet och rastlöshet.

Social integration återfinns i relationer som ger individen en känsla av tillhörighet i en grupp av människor där medlemmarna har gemensamma intressen. En avsaknad av social integration kan göra livet tråkigt och individen kan uppleva social isolering.

Uppmuntran av värde tillgodoses i relationer som vittnar om en individs skicklighet och kompetens i sociala roller.

Pålitlig allians finns i relationer i vilka individen kan få fortlöpande hjälp, även då individerna inte har samma åsikter. En frånvaro av pålitlig allians kan leda till sårbarhet och övergivenhet.

Vägledning ger emotionellt stöd och råd i stressande situationer.

Möjlighet till att ta hand om en annan levande varelse ger individen en känsla av att vara behövd.

Weiss skiljer vidare på primära och sekundära relationer. Med primära relationer, menar han, de relationer som är nära, varma och som karakteriseras av engagemang och samvaro. Dessa relationer brukar oftast inkludera individens familj och nära vänner. De primära relationerna kan, enligt Weiss, i sin tur delas upp i relationer grundade på anknytning och relationer som är baserade på gemenskap. Den förra typen av relationer utmärks av stark sorg vid en förlust medan den senare typen vid en förlust karakteriseras av ledsnad men inte ihållande och stark sorg. Sekundära relationer är oftast av en instrumentell karaktär och har ingen större emotionell betydelse. Dessa relationer kan exempelvis vara de relationer man har till arbetskamrater och ytliga bekantskaper. Alla sorters relationer uppfyller inte alla de ovanstående villkoren. För den psykiska hälsan är det därför viktigt att individen har ett antal olika typer av relationer (Weiss refererad i Podberscek m.fl., 2000).

Även Collis och McNicholas (1995) har gjort jämförelser mellan de relationer människor har sinsemellan och de relationer människor har till husdjur. Det mest utmärkande i relationen förälder – barn är, enligt dem, asymmetrin mellan tanke- och språkförmåga hos den vuxne och bristen på dessa förmågor hos barnet. Denna asymmetri

är även utmärkande för relationen djurägare – husdjur. Dock, menar Collis och McNicholas, är denna likhet mellan dessa två typer av relationer mer skenbar än verklig. För att påvisa detta hänvisar de till Bowlbys definition av begreppet anknytning. Enligt Bowlby handlar anknytning om psykologiska fördelar som tillfaller den mindre kognitivt kompetenta individen i en relation, barnet, som har en anknytning till föräldern. Collis och McNicholas menar att asymmetrin i relationen mellan djurägare och husdjur går i motsatt riktning. I dessa relationer har den kognitivt överlägsna djurägaren en anknytning till den mindre kognitivt kompetenta individen, husdjuret, och det är djurägaren som får de psykologiska fördelarna. I mänskliga relationer mellan två vuxna individer finns inte den nämnda asymmetrin och detta medför att denna typ av relation inte heller blir jämförbar med relationen djurägare – husdjur. Collis och McNicholas anser således inte att relationen mellan djurägare och husdjur är jämförbar med någon form av mellanmännisklig relation. För att få en bättre förståelse för relationen djurägare har till sina husdjur tycker de att det är mer fördelaktigt att fokusera på vilka funktioner denna typ av relation har för djurägaren. Framförallt, menar de, att husdjur fyller en funktion som socialt stöd för sin ägare.

McNicholas och Collis (1995) har, utifrån en teori om socialt stöd, funnit belägg för att en relation till ett husdjur kan ha positivt inflytande på ägarens fysiska och psykiska hälsa. Enligt dem är socialt stöd (på eng. social support) ett allmänt begrepp som innefattar ett flertal olika typer av stöd. Dessa är: emotionellt stöd, värdestöd (på eng. esteem support), nätverksstöd och instrumentellt stöd. Denna teori om socialt stöd utgår ifrån relationer mellan människor. McNicholas och Collis fann dock att den även kan fungera som förklaringsmodell för relationen mellan människa och husdjur. De anser till och med att husdjur kan ha en fördel gentemot människor i att ge socialt stöd genom att de är förutsägbara och relativt oföränderliga i sitt sätt att visa känslor. Det finns inte heller någon rädsla för att relationen skall förstöras genom att djurägaren visar känslor, som till exempel svaghet. Många djurägare uppger att deras husdjur minskar deras känsla av ensamhet och att de vänder sig till sitt husdjur då de upplever psykisk stress. Flertalet djurägare menar också att de ofta pratar med sitt husdjur. Detta talar, enligt McNicholas och Collis, för att husdjur är kapabla till att ge sina ägare emotionellt stöd. De menar att djurägare får värdestöd genom att ha makt och kontroll över sitt husdjur. Till skillnad

från mänskliga relationer, i vilka en individs värde och självförtroende kan undermineras av arbetslöshet och ekonomiska problem, påverkas oftast inte relationen mellan djurägare och husdjur av den här typen av händelser. Relationen mellan djurägare och husdjur karakteriseras istället av förutsägbarhet, oföränderlighet och upplevs oftast som givande för ägaren så länge denne har kontroll över sitt husdjur. Med instrumentellt stöd menas oftast praktisk hjälp. Husdjur kan bistå sin ägare med denna typ av stöd genom att exempelvis vakta huset mot inbrott. Ledarhundar och service- och signalhundar är andra exempel på hundar som ger sina ägare instrumentellt stöd. Ytterligare ett exempel är då djurägare använder sitt husdjur som en social symbol för att visa för omgivningen vem man är eller, kanske snarare, vill vara. Nätverksstöd är ett mått på en individs regelbundna kontakter med andra. Social isolering, som uppstår vid brist på denna typ av stöd, kan få allvarliga konsekvenser som exempelvis depression och ökad dödlighet. Det är sedan länge också känt att husdjur kan fungera som sociala katalysatorer som underlättar kontakten mellan människor, även mellan främlingar. Djurägare kan också utöka sitt sociala nätverk genom att tillhöra klubbar och föreningar med anknytning till deras husdjur. Kamratskap anses vara skilt från socialt stöd. McNicholas och Collis menar dock att kamratskap kan vara viktigt genom att det gynnar positiv psykisk hälsa, medan socialt stöd snarare har betydelse för förebyggandet av hot mot psykisk hälsa. Kamratskap med ett husdjur innebär delad glädje, lek, spontanitet, och avslappning. Det inbjuder till aktiviteter som vuxna människor annars bara är tillåtna att delta i tillsammans med små barn (McNicholas & Collis, 1995).

Serpell (1996) undersökte huruvida hund- och kattägares anknytning till sitt husdjur är relaterat till deras husdjurs beteende. Han fann att det speciellt hos hundägare finns en koppling mellan hundens beteende och hur stark ägarens anknytning till sin hund är. Hundägare som har en svag anknytning till sin hund är konsekvent mindre nöjda med de flesta aspekter av sin hunds beteende jämfört med de som har en starkare anknytning till sin hund.

Hunden - ett substitut för, eller ett komplement till, mänskliga relationer?

Savishinsky (1983) menar att husdjur kan fungera som ett substitut för barn i olika faser av livscykel. På detta sätt kan människor få utlopp för ett behov av att ta hand om och vårda då det inte finns möjligheter att ha egna barn. Det tidigare nämnda "empty nest syndrome" är ett exempel på detta. Genom att "adoptera" ett husdjur kan dessa människor få känna sig som föräldrar igen. Även i andra livsfaser kan behovet av att få vårda få utlopp genom anskaffandet av ett husdjur, exempelvis för de som ännu inte fått några barn och för de som kanske inte heller kan få egna barn. Savichinsky förklarar vår benägenhet att behandla våra husdjur som barn med deras oskuldsfullhet och beroendeställning till oss. Detta gör att de starkt påminner om barn. Den emotionella anknytningen vi får till "husdjuret – som – barn" kan vara väldigt subtil. Vidare menar Savichinsky att husdjuren som fungerar som substitut för barn, precis som våra riktiga barn, även står för de barn som vi själva en gång var. På detta sätt kan vi återuppleva vår barndom genom relationen vi har till våra husdjur. Husdjuret blir således ett djur, ett barn, och vårt eget infantila jag.

Beck och Katcher (1996) menar dock att ett husdjur i många avseenden inte fungerar som ett substitut för djurägaren, utan snarare kompletterar djurägarens mänskliga relationer. De menar vidare att husdjur och människor inte är utbytbara och att ett bra liv kanske måste innehålla båda typerna av relationer. Just det att de relationer vi har till våra husdjur skiljer sig från de vi har till våra medmänniskor, anser Beck och Katcher, talar för att relationen till ett husdjur tillfredsställer speciella behov hos oss. Husdjur ger, genom sitt beteende gentemot oss, sin natur och genom de känslor de framkallar i oss, skydd mot de förändringar som vi människor utsätts för. De erbjuder oss stabilitet och konstans i en värld som förändras i en allt snabbare takt. För husdjuren har mänsklig kunskap, teknologi, strävan, framgång och misslyckanden ingen betydelse. Husdjuren lever som i sin egen tid som vi människor, genom att umgås med dem, för en stund kan fly till. Även ägarens status och öde är husdjuren helt omedvetna om. De älskar sin ägare oavsett om han eller hon är rik eller fattig, ren eller smutsig, gammal eller ung, ful eller vacker. Det viktiga är att man som ägare är hos dem. Husdjuren har en förmåga att vara oföränderliga i sin respons till sin ägare. Ett exempel på detta är då hunden hälsar på sin

ägare med samma beteende och entusiasm varje gång denne kommer hem efter att ha varit borta från hunden en stund. Hunden kräver ingenting och har inga negativa känslor, den är bara glad över att ägaren är hemma. I mänskliga relationer ingår dock, menar Beck och Katcher, nästan alltid förväntningar, skuld och krav. När människor blir sjuka, gamla, arbetslösa eller på annat sätt drabbas av motgångar får den tillgivenhet dessa människor får från sitt husdjur ytterligare en annan betydelse. Husdjurets oförändrade tillgivenhet ses som ett tecken på att man innerst inne som person fortfarande är densamma (Beck & Katcher, 1996).

Hundägande i ett livsloppsperspektiv

Hart (1995) menar att människors tidigare erfarenheter av husdjur påverkar deras nuvarande djurägarskap, fördelarna de får av att vara djurägare, deras uppfattning om deras husdjurs roll och i vilken mån som husdjuret påverkar deras upplevelse av livskvalitet. Nära relationer till husdjur tidigt i livet leder oftast till nära relationer till husdjur även senare i livet. Att få växa upp med husdjur ökar också sannolikheten att kunna dra fördel av djurägarskap senare i livet. Dock, menar Hart (2000), är det ofta så att detta är beroende av vilken typ av husdjur ens tidigare erfarenheter omfattar. En äldre dam som alltid haft hund kanske exempelvis inte får ut lika stora fördelar av sitt djurägarskap om hon pga. sin höga ålder tvingas skaffa en guldfisk istället. Enligt Hart är det oftast äldre människor som har den starkaste och djupaste anknytningen till sitt husdjur. Det är dock denna åldersgrupp som i minst utsträckning har husdjur. Således är den åldersgrupp som får ut de största fördelarna med djurägarskap också den grupp som är underrepresenterad bland djurägarna.

Enligt Lookabaugh Triebenbacher (2000) är djurägarskap som vanligast i medelåldern och näst vanligast bland unga par och äldre föräldrar. Anknytningen till husdjuret är som starkast hos nygifta, ensamstående och änkor/änklingar. Under dessa livsfaser finns det en överensstämmelse mellan djurägarskap och anknytning till husdjur. För de nygifta kan skötseln av ett husdjur fungera som en generalrepetition inför skötseln av de eventuella framtida barnen. För de ensamstående och för änkor och änklingar fyller oftast ett husdjur ett socialt och emotionellt tomrum. Detta gäller givetvis speciellt för personer som inte

har så många mänskliga kontakter. Barnlösa par, både de som ännu inte fått några och de som aldrig fick några barn, uppvisar en högre grad av antropomorfism (föreställningen att icke mänskliga företeelser har mänskliga egenskaper) i relationen till sitt husdjur än andra djurägare. Detta visar sig i att de i stor utsträckning behandlar sitt husdjur som om det vore deras barn.

Intimitet och hundägnande

Katcher och Friedmann (refererade i Beck & Katcher, 1996) har studerat hur intimitet mellan djurägare och deras husdjur uttrycks. Deras resultat visar att detta främst uttrycks genom att röra vid djuret och att prata med det. De menar att den intimitet som kommer till uttryck mellan djurägare och husdjur på flera sätt påminner om den intimitet som vi människor visar varandra, till exempel när vi tröstar varandra. Carl Rogers (refererad i Beck & Katcher, 1996) kunde i sin praktik som terapeut konstatera att patienter är mest nöjda med psykoterapi när de känner att deras terapeut har två utmärkande egenskaper: empati och en icke-direktiv attityd. Utifrån dessa iakttagelser utvecklade han en enkel teknik som gick ut på att han som terapeut inte skulle påverka patienten under samtalet. Rogers repeterade bara den sista meningen som patienten sa i form av en fråga. Exempelvis kunde han på patientens konstaterande "Jag mår verkligen dåligt" svara "Du mår dåligt?" Samtalet framstår på detta sätt som en konversation men utan att terapeuten använder nästan några egna ord alls. Beck och Katcher (1996) drar paralleller mellan denna teknik och det sätt på vilket husdjur agerar då vi pratar med dem. De menar att exempelvis en hund inte är direktiv, den ger inga råd eller har åsikter om ditt liv, dina framgångar eller misslyckanden. De resonerar vidare att en hund till och med har vissa fördelar gentemot terapeuten. En hund kan röra vid och slicka på dig och dessutom låta dig klappa, krama och pussa honom. Dessa är beteenden som ger mycket stöd och tröst men som av naturliga skäl inte är tillåtna i en psykoterapi. En annan fördel som husdjuret har framför terapeuten är att det inte kan prata. Tack vare denna oförmåga kan det inte, genom att ställa en dum fråga, komma med sårande kommentarer eller onödiga råd, förstöra den intimitet och det förtroende som finns i relationen. Alla terapeuter måste någon gång prata och på detta sätt riskera det förtroende som byggts upp i den

terapeutiska relationen. Att vi människor med ordets makt både sårar och behagar varandra är, menar Beck och Katcher, anledningen till att våra relationer till våra medmänniskor genomsyras av ambivalens.

Gorczyca, Fine och Spain (2000) menar att husdjur ofta har egenskaper som vi människor uppskattar hos andra människor. Till exempel hjälper ofta husdjur sin ägare att med egen kraft hjälpa sig själv. Husdjur har också ofta lätt för att skapa relationer snabbt. Husdjurs goda förmåga att uppfatta mänskliga känslor gör att de lätt kan känna igen de tillfällen då deras ägare behöver eller vill ha dem i sin närhet. Gorczyca m.fl. menar också att den taktila kontakten djurägaren har med sitt djur framkallar positiva känslor som leder till att djurägaren uppfattar sitt husdjur som en källa till välbefinnande.

Hunden som en egoutvidgning

Ett husdjur, kan enligt Savishinsky (1983), också fungera som en egoutvidgning genom att det blir delar av både självbilden och den bild andra har av oss. Husdjurets skönhet, speciella förmågor och talanger, dess namn och framgångar speglar dess ägares kompetens, smak och förmåga att träna och omvårda.

Hunden som stöd för ägarens identitet

Val av husdjur kan också hjälpa oss att definiera oss själva och vår identitet. På samma sätt som vi talar om för omvärlden vad vi är för typ av person, genom val av frisyr och kläder, väljer vi en viss typ av husdjur. I gestaltterapi används en övning där klienten får föreställa sig själv som ett djur för att sedan agera som detta djur eller att måla det. Genom denna övning får terapeuten viktig information om klientens självbild. På ett liknande sätt definierar vi vår egen identitet genom att välja ett husdjur som speglar vår egen personlighet, vårt beteende och utseende (Savichinsky, 1983).

Personlighet och hundägande

Behov brukar ofta uttryckas i personlighetsdrag. Huruvida djurägares personlighet skiljer sig från icke djurägares har undersökts i ett flertal studier. Podberscek och Gosling (2000) menar att dessa studier uppvisar så olika resultat sinsemellan att man inte kan dra några som helst slutsatser om att djurägares personlighetsdrag skulle skilja sig ifrån icke djurägares. De pekar också på ett par svagheter i de undersökningar som genomförts där man sökt efter denna typ av skillnader. En av dessa svagheter är att man inte tagit i beräkning att människor som i en studie uppger att de inte för tillfället är djurägare kanske tidigare haft husdjur. Snarare är det så att de flesta människor någon gång under sitt liv, oftast under barndomen, haft ett husdjur. En annan svaghet i dessa studier är att det också har visat sig att flertalet av de personer som uppger att de inte är djurägare gärna skulle vilja ha ett husdjur. Podberscek och Gosling önskar därför att framtida forskning inom detta område närmare skulle undersöka människors historia då det gäller djurägarskap och hur många husdjur som haft en betydelse för individen. Eftersom det är under barndomen som de flesta människor har husdjur så menar Podberscek och Gosling vidare att husdjuret förmodligen bidrar till att forma individens personlighet och att detta måste tas i beaktande då man undersöker den vuxna individens personlighet, detta för att kunna veta om resultaten visar på orsaker eller effekter av djurägarskap. I studier där man jämfört personlighet hos ägare av olika typer av husdjur har man dock kunnat finna vissa skillnader. De största skillnaderna finns mellan hund- och kattägare och ägare av andra typer av husdjur som till exempel kanin och häst. I vissa studier har man också funnit skillnader mellan hund- och kattägare, till exempel skulle hundägare enligt vissa forskare vara mer auktoritära än kattägare. Detta grundar man på att auktoritära personer oftare föredrar hundar än katter. I andra studier av hund- och kattägare har man inte funnit några som helst skillnader i personlighet (Podberscek & Gosling, 2000).

Hundägande och ansvar

En aspekt av hundägande som kan påverka upplevelsen av att vara hundägare är det ansvar man får när man skaffar hund. McBride (1995) menar att hundägande innebär ett ansvar gentemot hunden såväl som gentemot omgivningen. Hundens livskvalitet är hundägarens fulla ansvar. Bortsett från den vanliga skötseln av hunden, menar McBride, att det åligger hundägaren att ge hunden stimulans för att den skall få ett innehållsrikt liv. Eftersom hunden är en social varelse krävs det av hundägaren att denne engagerar sig i hunden ett antal timmar varje dag. Bortsett från rastning och motionerande av hunden så behöver den även mental stimulans i form av aktivering och träning. Ansvaret hundägaren har gentemot sin omgivning handlar framförallt om att ha kontroll över sin hund i alla lägen, att plocka upp efter sin hund och att ta hänsyn till andra människor. Detta innebär i sin tur träning av hunden i sociala situationer så att den blir känslomässigt stabil och kontrollerbar under alla omständigheter. Således anser McBride att hundägarens ansvar innebär engagemang, förståelse, tid och tålamod. Detta ansvar varar hela hundens liv.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att uppmärksamma och beskriva den relation som finns mellan hundägare och hund. Fokus för undersökningen är den aktiva hundägarens relation till sin hund utifrån hundägarens behovstillfredsställelse. Frågeställningarna är:

- 1) Vilka psykologiska behov hos aktiva hundägare ligger till grund för motiven att ha hund?
- 2) Kan dessa behov tillfredsställas inom ramen för ett aktivt hundägande, och i så fall, hur sker detta?

METOD

Kvalitativ metod

Som datainsamlingsmetod har jag valt den kvalitativa forskningsintervjun. Denna liknar till sin struktur, enligt Kvale (1997), ett vardagligt samtal men med den skillnaden att forskningsintervjun använder sig av ett specifikt angreppssätt och frågeteknik. Den kvalitativa forskningsintervjun är semistrukturerad och kan sägas ligga mellan det helt öppna samtalet och det strikt strukturerade frågeformuläret. Forskningsintervjun genomförs utifrån en intervjuguide med på förhand bestämda teman som intervjun fokuseras kring. För varje tema finns förslag till frågor. Bearbetningen av de genomförda intervjuerna görs genom att de skrivs ut för att sedan analyseras. Kvale menar att forskaren genom att lyssna till vad människor med egna ord berättar om sin livsvärld, sina åsikter och synpunkter, bättre kan förstå världen utifrån de intervjuades perspektiv. Syftet med den kvalitativa forskningsintervjun är att bygga upp kunskap inom ett ämne av gemensamt intresse för forskaren och den som intervjuas.

Mitt val av denna metod grundar sig på att jag ville ge de intervjuade frihet att själva utveckla sina tankar inom ramen för de teman som intresserade mig. På detta sätt hoppades jag på att få ett större djup av kunskaper inom det studerade området än om jag använt mig av mer strukturerade frågor och ett större antal deltagare. Enligt Denscombe (2000) är det också lämpligt att använda sig av intervju som forskningsmetod då det insamlade materialet är baserat på emotioner, erfarenheter och känslor, vilket till stora delar är fallet i denna studie.

Deltagare

Deltagarna i detta examensarbete är tio kvinnor i åldern 29 till 59 år. Samtliga är medlemmar i Svenska Brukshundklubben och tränar och tävlar aktivt med en eller två hundar. I deltagarnas hushåll finns sammanlagt mellan en och tre hundar. Några av deltagarna har ensamt ansvar för sin hund/sina hundar medan andra delar ansvaret med övriga familjemedlemmar. De flesta hundägare har dock någon som kan hjälpa dem med

passning av hunden/hundarna. Åtta av de intervjuade hundägarna arbetar heltid och de återstående två arbetar sex timmar om dagen. Några av hundägarna arbetar dock hemifrån någon eller några dagar i veckan. Deltagarna tillbringar mellan två och fem timmar varje dag med att vara aktiva med sina hundar (promenader, lek, träning och kel) i veckorna. På helgerna blir det för de flesta betydligt mer. De intervjuade har varit ägare till minst en hund tidigare och varit hundägare (i vuxen ålder) i mellan fem och nästan fyrtio år.

En anledning till att jag valde medlemmar ur Svenska Brukshundklubben var att jag ville intervju hundägare som på något sätt har en aktiv relation till sin hund. Att träna hund innebär att man arbetar mycket med relationen till hunden och dessa hundägare bör därför ha reflekterat kring sin relation till sin hund på ett sätt som kanske många andra hundägare inte har gjort. En annan anledning till valet av deltagare är att jag själv som aktivt tränande inom Svenska Brukshundklubben känner till miljön. Kvale (1997) menar att det är en fördel om man vid genomförandet av en intervjuundersökning under en tid har vistats i den miljö i vilken intervjupersonerna befinner sig i, detta för att man som intervjuare skall komma in i den lokala jargongen, maktstrukturerna och rutinerna och på så sätt bättre kunna förstå innehållet i intervjuerna.

Urvalet i denna studie grundar sig på en teknik för icke-sannolikhetsurval. Denscombe (2000) menar att en sådan teknik bygger på idén om att forskningsprocessen framförallt skall ses som en upptäcktsprocess snarare än en rad hypotesprövningar. Detta stämmer mycket väl in på syftet för denna studie, varför jag valt denna typ av urval.

I praktiken skedde urvalet genom att en lapp med en förfrågan om deltagande i en psykologexamensuppsats sattes upp på en brukshundklubb. På lappen angavs att intervjuerna som skulle genomföras skulle behandla relationen mellan hundägare och hund. Då endast en hundägare efter några veckor hade visat sitt intresse av att ställa upp som deltagare togs kontakt via e-post med ledaren för en av träningsgrupperna på klubben. Hon skickade i sin tur ut en förfrågan till samtliga träningsgrupper på den aktuella klubben. Inom loppet av ett par dagar hade ytterligare 12 intresserade hundägare hört av sig via e-post. Via e-post och/eller telefon bestämdes sedan tid och plats för genomförandet av intervjuerna. Av samtliga intresserade hundägare föll tre bort på grund av att de blev förhindrade att komma på intervju. Efter att ha genomfört ungefär åtta

intervjuer började innehållet i intervjumaterialet att framstå som mättat. Den information som framkom i de sista två intervjuerna tillförde inte så mycket nytt till studien att jag ansåg det nödvändigt att inhämta ytterligare material till undersökningen. Efter tio intervjuer gjordes således inga fler försök att rekrytera fler deltagare. Att urvalet endast består av kvinnor beror på att det endast är kvinnor som visat intresse för att delta i studien.

Procedur

Datainsamlandet har genomförts med hjälp av semistrukturerade intervjuer. För stöd under intervjuerna användes en på förväg utformad intervjuguide (bilaga A) bestående av ett antal olika teman samt relevanta frågor till dessa. Dessa teman och frågor användes under intervjuerna som ett stöd för mig som intervjuare. De intervjuade fick dock i mycket hög grad själva associera kring temana och frågorna och uttrycka sina åsikter och tankar. Sex av intervjuerna genomfördes på institutionen för psykologi vid Lunds universitet, två gjordes på en brukshundklubb, en i den intervjuades hem och ytterligare en utfördes på den intervjuades arbetsplats. Intervjuerna genomfördes under april och juni 2006 och var mellan 30 och 75 minuter långa. Samtliga intervjuer spelades in med mp3-spelare för att därefter transkriberas till skriven form.

Analys

Analysen av intervjuerna har skett med ad hoc-metoder. Dessa metoder försöker skapa mening med hjälp av olika tekniker och angreppssätt istället för att använda sig av en standardmetod. Forskaren kan välja att använda en eller flera metoder i form av meningskoncentrering, meningskategorisering, meningsstrukturering genom berättelser och meningstolkning (Kvale, 1997). Efter att först ha läst igenom intervjuerna försökte jag hitta kontraster, likheter och mönster i materialet. Under arbetets gång blev det tydligt att vissa kategorier utkristalliserade sig i intervjumaterialet. Dessa kategorier var: erfarenheter av hund under uppväxten, motiv till att skaffa hund, hur hundägandet kan bli ett brinnande fritidsintresse, hundens känslomässiga påverkan på hundägaren,

hundägarens upplevelse av sin hund, positiva aspekter av hundägande och negativa aspekter av hundägande. Jag har valt att redovisa resultaten i dessa kategorier då jag anser att de bäst speglar innehållet i de genomförda intervjuerna.

För läsbarhetens skull har några mindre ändringar gjorts i de intervjuer som återges. Dessa ändringar består i att längre utsagor som är ovidkommande i sammanhanget och vissa småord har tagits bort, detta utan att själva innehållet har förändrats. Namn och annan information som skulle kunna röja vem som har gjort ett visst uttalande har också tagits bort, detta på grund av att deltagarna har rätt att vara anonyma. Ställen där jag utelämnat något av det som sagts har jag markerat med /.../.

Forskarens egen roll

Det som främst kan ha påverkat reliabilitet och validitet i den föreliggande studien är troligtvis min egen påverkan som intervjuare på datainsamling, bearbetning och analys av resultat. Det är exempelvis möjligt att jag under intervjuerna oavsiktligt kan ha ställt ledande frågor. Min egen förförståelse av det studerade området kan också ha haft en viss påverkan på intervjuerna, såväl som på bearbetning och analys av dessa (Kvale, 1997).

Intervjuareffekter uppstår då data från intervjuer ofta baseras på vad människor säger och inte vad de gör. Med andra ord behöver det som uttrycks i en intervju inte alltid överensstämma med verkligheten. Framförallt kan intervjuarens identitet påverka de uttalanden som görs i en intervju (Denscombe, 2000). Då de intervjuade visste att jag själv är hundägare kan det ha funnits vissa intervjuareffekter. Det skall dock sägas att jag före intervjuernas genomförande var helt obekant med deltagarna. Jag försökte också att förhålla mig passiv och neutral till det som framkom i intervjuerna i enlighet med Denscombes (2000) råd för självrepresentation under genomförandet av intervjuer. Denscombe menar också att en alltför kall och beräknande intervjustil kan skapa en klyfta mellan den intervjuade och den som intervjuar. För att undvika att detta skulle ske har jag också försökt att förmedla ett engagemang och ett intresse för det som de intervjuade berättar.

Den semistrukturerade typen av intervju kan också ha medfört att jag som intervjuare genom de frågor jag ställde fick in deltagarna på ett visst spår. Det valda upplägget av

intervjun kan också ha medfört att jag gick miste om information som jag inte aktivt frågade efter. Här kan jag själv ha haft en negativ påverkan på resultatet genom att jag, på grund av egna erfarenheter och åsikter, har undvikit att ta upp vissa aspekter av hundägandet och kanske fokuserat mer på andra. Jag upplevde det också som svårare att få fram negativa aspekter av hundägandet än positiva. Detta kan naturligtvis bero på att de intervjuade mestadels upplever det aktiva hundägandet som positivt men det kan kanske även bero på att jag själv upplever det som mycket positivt att vara aktiv hundägare. Kanske hade resultatet blivit annorlunda om intervjun istället varit mer strukturerad eller helt ostrukturerad. En mer strukturerad intervju hade kanske gett fler svar på det jag var intresserad av att veta. Risken med ett sådant upplägg hade kunnat vara att de intervjuade inte hade fått möjligheter att uttrycka det som är betydelsefullt för dem. En helt ostrukturerad intervju hade gett de intervjuade större möjligheter att berätta om det som är viktigt för dem men hade å andra sidan kanske inte gett mig svar på det jag ville veta. I slutet av intervjun gavs de intervjuade tillfälle att säga om de tyckte att jag hade missat något väsentligt eller om de ville tillägga någonting, vilket en del gjorde.

RESULTAT

Resultatet från de genomförda intervjuerna presenteras utifrån kategorier som utkristalliserade sig under bearbetningen av intervjumaterialet. Dessa kategorier är: erfarenheter av hund under uppväxten, motiv till att skaffa hund, hur hundägandet kan bli ett brinnande fritidsintresse, hundens känslomässiga påverkan på hundägaren, hundägarens upplevelse av sin hund, positiva aspekter av hundägande och negativa aspekter av hundägande.

Erfarenheter av hund under uppväxten

De flesta av de intervjuade uppger att de alltid haft ett djurintresse. De flesta har också haft hund under sin uppväxt. För en del var föräldrarna själva intresserade och ville ha hund medan andra fick tjata sig till en eller fick själva köpa sin första hund för hopsparade veckopengar. En av de intervjuade berättar:

Det var jag som tjatade mig till den. Mina föräldrar jobbade så de ville egentligen inte ha hund. Men min bror och jag sparade pengar och skulle köpa oss en egen hund. En dag cyklade mamma och jag förbi ett ställe där de hade valpar och vi stannade och gick in och jag ville ha en av valparna därinne. Jag hade inte sparat ihop tillräckligt mycket pengar men min bror var lite äldre och hade sparat ihop lite mer så vi kunde köpa hunden. Det blev min hund, han följde mig i alla väder.

Många säger sig ha haft en eller flera positiva och betydelsefulla relationer till hundar, egna eller andras, under sin uppväxt.

Det var särskilt en hund som fortfarande har en speciell plats hos mig. /.../ Den här första riktiga kontakten med Topsy som hon hette var någonting speciellt. Hon fick inte så mycket tid av sin familj och vid mer än ett tillfälle smet hon hemifrån och letade upp mig på skolan där jag gick och kunde sitta utanför klassrummet och vänta.

De flesta beskriver de relationer man som barn hade med hundar som att hundarna var kompisar man kunde leka och ha roligt tillsammans med. Man kunde också prata med dem när ingen annan ville lyssna eller förstod. För en del kan hunden även idag fylla liknande funktioner.

Då tror jag att det var väldigt mycket kompisskapet, /.../ man ville inte vara ensam, man hade alltid någon. /.../ Det var säkert en hund som fick veta väldigt mycket om livet. Det var många historier som gick in i hans öron. I viss mån tror jag nog att det finns kvar fortfarande. Alltså, är jag förbannad eller nånting sånt då tar jag hunden och går ut i skogen och gör av med ilska och frustration på det sättet. Nu får min hund kanske inte sig så många historier till livs men säkert en hel del mutter, det skulle jag kunna tänka mig.

Genom att lära sig hur man hanterar och tränar hundar menar en del av de intervjuade att de som barn fick bättre självförtroende.

Lyssnade de bara lite på vad jag sa så blev jag själalucky, ja, de lyder mig! Det var ingen annan som löd mig när jag var sex år gammal.

Ytterligare en av de intervjuade berättar:

Det var hundar de sa var folkilskna och sen vet jag att jag hade väldigt lätt för att få kontakt med alla djur och de blev aldrig arga på mig. /.../ Jag fick väl en bekräftelse av de här djuren att det var någonting jag var bra på. Det var nog mycket min grej.

Således kan sägas att de flesta av de intervjuade hundägarna haft hund i sin närhet under uppväxten. De upplever att de relationer de haft till dessa hundar har varit betydelsefulla för dem. Bland annat har relationen till dessa hundar inneburit lek och förtroliga samtal.

Motiv till att skaffa hund

Då flertalet av de intervjuade hade haft hund under sin uppväxt såg de hundägande som en självklarhet, som en naturlig del av livet. När de flyttade hemifrån och inte längre hade tillgång till en hund kände de en saknad efter hund. När tillfälle gavs fanns det ingen tvekan inför att skaffa en egen hund. Flera av de intervjuade menar att de överhuvudtaget inte skulle kunna tänka sig ett liv utan hund. Som en av de intervjuade uttrycker det:

Att ha hund är ju nästan lika naturligt som att andas. /.../ Livet blir fullödigare när du har hund. Det blir mer komplett. Det hör till. Utan hund är det någonting som saknas i tillvaron. Man får en lite mer fullkomlig tillvaro.

För andra var det kanske inte fullt så självklart att skaffa hund. Några av de intervjuade har tidigare sysslat med hästsport. Anledningarna till att man ”bytt över” till hund är bland annat att man av ekonomiska eller praktiska skäl inte längre kunnat ha häst, att man inte längre kunnat rida på grund av skador. Några av dessa tidigare hästägare menar att hunden, i alla fall i början, fungerade som ett substitut för en häst. Det finns också de som sökt sig till hundsporten för att de ville ha ett fritidsintresse.

Jag ville väl återuppleva den känslan som det hade varit att rida. Det tog ett tag. Det var inte lika roligt att ha hund, tyckte jag i början. Det var inte den där enorma känslan när man var ute i skogen. Det var inte den där fulla galoppen. Nu fick jag ju gå själv. Det var väl egentligen vad jag ville ha, vad jag letade efter. Så att det blev en anpassningsperiod.

Några av de intervjuade uppger att en bidragande orsak till att de skaffade hund var att de ville att deras barn skulle växa upp med hund. En av de intervjuade berättar däremot att hon resonerar tvärtom. Hon anser att det inte är rätt att ha en brukshund och små barn samtidigt, eftersom båda behöver mycket social stimulans och uppmärksamhet. Hon menar dock att barnen nu när de blivit äldre är tacksamma för att mamma har skaffat hund så att de kan få vara ifred ibland. Detta är någonting som framkommer även i andra intervjuer, att man när barnen blir äldre flyttar i alla fall en del av sin uppmärksamhet och

sitt engagemang från barnen till hunden eller hundarna. En av de intervjuade menar att hennes hundar minsann aldrig väljer flickvänner och popband framför henne, vilket händer att den tonåriga sonen gör. En annan hundägare uttrycker det såhär:

Det är ju såhär också att när barnen växer upp och man har tagit hand om dem så kände jag att jag ville ha något eget som jag kunde ta hand om och pyssla med. Jag ville inte bli en sån där hönsamma som lägger sig i allt barnen gör när de är vuxna. Då var det utmärkt att ha hund.

Endast ett fåtal av de intervjuade hade vid införskaffandet av sin första hund i vuxen ålder planer på att träna och tävla aktivt med sin hund. De vanligaste motiven till att skaffa hund som framkom under intervjuerna var att man ville ha en kompis att ta promenader i skogen med och att ha det mysigt tillsammans med hemma i soffan. Det fanns dock de som från början visste att de skulle satsa på aktiv träning och tävling.

Sammanfattningsvis kan sägas att det hos de intervjuade finns ett antal motiv till varför de valde att skaffa hund. För en del av de intervjuade är hunden en naturlig del av livet och beslutet att skaffa hund upplevdes av dessa hundägare inte riktigt som ett beslut. För andra var det ett mera medvetet och genomtänkt beslut som grundade sig på att man ville ha hunden till någonting speciellt som exempelvis träning, kel i soffan eller som kompis på promenaderna i skogen.

Hur hundägandet kan bli ett brinnande fritidsintresse

Således hade de flesta av de intervjuade aktiva hundägarna inga planer på att träna och tävla med sin hund då den införskaffades. Idag är samtliga aktiva inom bruks, lydnad, tjänstehund, agility, freestyle eller utställning. Flera av dem har dessutom utbildat sig till instruktör, ringsekreterare eller mentalbeskrivare och några är administrativt aktiva inom brukshundklubben eller någon rasklubb. Hur utvecklades detta intresse? Många av hundägarna beskriver utvecklingen från att ha varit en, i vissa fall mer och i andra fall mindre, oerfaren hundägare till att bli en aktivt tränande och tävlande hundägare. För

några väcktes intresset för att träna hund under en valp- eller allmänlydnadskurs eller när de träffade någon person som fick dem intresserade. För andra var det hunden som tvingade sin ägare att lära sig mer om hundar och sedan har ett intresse väckts efterhand.

Jag var nog inte beredd på hur mycket jobb det var med en brukshund. Jag hade nog mer tänkt mig promenader och sånt och ha det allmänt mysigt. Sen upptäckte jag att den här hunden den får man nog lära sig en del om hundar om man ska kunna ha hemma. Så blev det att jag gick kurser lite här och där och som tur var så blev jag intresserad.

Vissa hundägare har sedan uppväxten haft ett hundintresse men beskriver också hur detta intresse har fortsatt att utvecklas och breddas. En av de intervjuade beskriver detta.

I början var det mest utställning och avel som existerade i min värld. /.../ Det är hundarna som har tvingat mig till att börja med allt det andra. /.../ Varje hund som jag haft har tillfört mig någonting nytt och ställt nya krav. Det är roligt att vidga verksamhetsfältet.

Av de genomförda intervjuerna framkommer att flera av de intervjuade hundägarna i början av sitt hundäggande inte hade ett så starkt intresse för hundsport som de har idag. Anledningarna till att detta brinnande intresse har utvecklats, menar de intervjuade, är att deras hundar har ”krävt” detta och att någon kurs eller kontakten med någon hundintresserad person väckt intresset hos dem. De som länge haft ett hundintresse beskriver också hur detta intresse ständigt utvecklas och breddas.

Hundens känslomässiga påverkan på hundägaren

Samtliga av de intervjuade hundägarna blir någon gång, i de flesta fall relativt ofta, känslomässigt påverkade av något som rör deras hundar. Det handlar om både positiva och negativa känslor som kan variera från svaga till mycket starka.

Himmelstormande glädje som man upplever som kan få en att fortsätta traggla ytterligare. /.../ Det är glädje. Man kan känna en sån otrolig ömhet för en hund. Frustration och sorg. Det är hela spektrat och det är allt ifrån bara lite till, ja hela vägen. Likgiltig kan man inte vara inför en hund. /.../ De tar en stor del av ens liv och en stor del av ens hjärta.

Några av de intervjuade kan ibland tycka att det känslomässiga engagemanget man har för sin hund kan bli påfrestande. Hundar blir sjuka och gamla och tvingar hundägaren att fatta känslomässigt ibland mycket svåra beslut. Men som en av de intervjuade påpekar så kommer man ju inte ifrån sorger och bedrövelser bara för att man inte har hund. Några menar att den oro och sorg man kan känna när ens hund blir sjuk eller skadad kan jämföras med om ens bästa vän eller barn blir sjukt.

Särskilt illa berörd blir man ju när de är dåliga. De kan ju inte tala om vad det är för fel. Det händer att de kräker och inte äter, är lite hängiga. Oftast är det att de har satt i sig nåt olämpligt. Men då är man ju, innan de har börjat dricka ordentligt, oh hur är det nu liksom, är hon sjuk? Det är ju som att ha en bebis eller värre än att ha en bebis. De blir liksom aldrig stora för de är ju bebisar hela tiden egentligen. Det blir ju samma mammadalt med dem som med ett litet barn.

Hundägarna kan ibland känna ilska och frustration när deras hund gör något den inte får och stressade när hunden vill ha deras uppmärksamhet och de inte har tid att engagera sig i den. Negativa känslor väcks också när de av omgivningen möts av negativa attityder gällande deras hund. Många säger till exempel att de kan bli väldigt upprörda om någon kritiserar deras hund. Liknande känslor kommer också till uttryck när andra hundägare inte förstår varför de intervjuade hundägarna hanterar sina hundar på ett visst sätt, till exempel när de inte vill att deras hundar skall hälsa på alla andra hundar. Starka känslor kan också utlösas då andra hundägare inte sköter sig.

Jag vet att om vissa hundar flyger på min hund så dör han. Då ligger det så otroligt mycket tid och känslor och engagemang bakom min hund. /.../ Riktiga hämndtankar kommer om det skulle hända nånting.

Detta förefaller återspegla förhållandet i mänskliga relationer. I relationen till ens hund likväl som i relationen till andra människor finns en rädsla för förlust.

De positiva känslor som hunden framkallar hos sin ägare kan bland annat vara glädje när det går bra i träningen eller när hunden vänder om och kommer tillbaka till sin ägare efter att ha sprungit efter ett rådjur. Hunden ser också till att man alltid känner sig välkommen hem och får en på gott humör.

När jag kommer hem så först så ylar de och sen springer vi till sängen och så lägger vi oss i dubbelsängen hundarna och jag. Först så bara ylar de och sen låter det som de spinner. Då blir man så glad.

Några av de intervjuade menar att de framförallt känner trygghet i den relation de har till sin hund. Man upplever hunden som en bästa vän som aldrig sviker och som finns vid ens sida när man mår dåligt. Hunden har för en del av de intervjuade varit ett stöd under både större och mindre livskriser. För en av de intervjuade var hunden den som fick henne att efter att ha mått psykiskt dåligt under en tid komma tillbaka till ett aktivt liv.

Jag var sjukskriven när jag skaffade min hund. Det var hunden som såg till att jag kom igång. Det var min enda morot egentligen. /.../ Jag vågade inte ens gå i skogen själv, jag hade panikångest. Så jag fick gå till en kognitiv terapeut och det var ju hunden då som gjorde att jag ville våga gå ut. Det var otroligt viktigt. /.../ Om du ger så får du så väldigt mycket tillbaks av en hund. Med min hund var det så att han hade ju fortsatt springa efter kaniner om jag inte hade gjort någonting, så jag fick ju börja jobba med mig själv också. När man mår psykiskt dåligt har man ofta väldigt nära till ett dåligt humör och det gick ju inte med honom. Han är alldeles för känslig. Så jag fick lära mig att inte ha någon kort stubin. Jag fick lära mig att bli glad helt enkelt. Det var enda sättet att få kontakt med

honom. Han hade ju inte förståelse för att jag var sån just nu. Det var otroligt betydelsefullt.

Alla intervjuade hundägare uppger att de, mer eller mindre ofta, blir känslomässigt påverkade av saker som rör deras hundar. Det handlar om mycket svaga till mycket starka känslor av både negativ och positiv karaktär.

Hundägarens upplevelse av sin hund

Det är viktigt för de intervjuade hundägarna att kunna vara aktiva med sina hundar inom diverse olika hundsporter som kräver mycket uthållighet och motivation hos hunden. Den egenskap som, enligt de intervjuade, därför är mest eftertraktad och uppskattad hos deras hundar är arbetsvillighet. De vill att hunden ska vara intresserad av att arbeta och att samarbeta med sin ägare. En av de intervjuade menar dock att en arbetsvillig hund oftast är vildare än andra hundar och kan på grund av detta råka ut för fler olyckor. De vill gärna också att hunden skall vara kommunikativ och ha en stark vilja att lära sig nya saker.

Självständighet är en egenskap som hundägarna uppskattar hos sin hund då de till exempel skall träna ”sök” då hunden skall arbeta på avstånd ifrån sin ägare. ”Sök” innebär att hunden söker efter gömda personer på ett avgränsat område. Självständighet uppskattas dock inte lika mycket då hunden tar sig egna friheter som exempelvis att sticka ifrån sin ägare.

En lagom dos av vaktinstinkt uppskattas av de flesta hundägarna. Om hunden har en alltför stark vaktinstinkt, vilket oftast visar sig i att hunden skäller mycket och att ägaren inte kan bryta detta beteende, gillas denna egenskap inte. Hanhundsiska och överdriven dominans gentemot andra hundar inom familjen uppskattas inte heller.

Hundägarna uppskattar också om deras hundar är lätthanterliga. Då inte någon av de intervjuade hundägarna är intresserad av jakt är jaktinstinkt en egenskap som de inte vill se för mycket av i sina hundar. Skotträdsla är också något väldigt oönskat. De flesta av hundägarna upplever att deras hundar oftast är glada, pigga och att de har en positiv inställning till det mesta. De menar också att dessa är egenskaper som lätt smittar av sig

på dem själva och deras omgivning. Slutligen menar flera hundägare att det, precis som i relationer människor emellan, även mellan hundägare och hund finns en personkemi. Att denna stämmer är mycket viktigt för att relationen till hunden skall fungera både i vardagen och under träning och tävling.

Sammanfattningsvis kan sägas att de intervjuade hundägarnas upplevelse av sina hundar beror på huruvida hundens egenskaper stämmer överens med de egenskaper som hundägaren anser viktiga. Man vill kunna använda hunden till det man vill. De flesta anser också att den ”kemi” som finns mellan hundägare och hund är av stor betydelse för hur man upplever sin hund.

Positiva aspekter av hundäggande

För de flesta av hundägarna har verkligheten som hundägare överträffat de förväntningar man hade innan man skaffade hund. De beskriver framförallt att hundäggandet har utvecklats till ett mycket större intresse än vad de förväntade sig, något samtliga tycker är mestadels positivt. Vissa skaffade hund för att få en kompis att promenera med men har utöver detta även fått en hobby som upptar en stor del av deras tid.

Ett socialt liv

En av de saker många inte förväntade sig innan de skaffade hund var att de skulle få så många vänner inom hundvärlden och att hundsport är en så social sport.

Man träffar så otroligt mycket trevliga människor inom hundbranschen. /.../ Det blir socialt också. Även om det inte är kurstillfälle så är vi några stycken som har stött på varandra i så många olika kurssammanhang så vi brukar mitt i veckan dra ett mail till varandra och fråga – ska vi köra ner och träna ikväll? Man åker ner till brukshundklubben och kör de där momenten där man behöver lite störningar, typ en platsliggning eller nånting sånt och så tar man lite fika med sig och så.

Ytterligare en hundägare beskriver detta:

Jag trodde inte man kunde få en sån stor social umgängeskrets. Andra som är lika tokiga som en själv. Man kan sitta och snacka hund en hel kväll utan att någon tröttnar på en.

Andra menar att det efter att man skaffat hund varit svårt att upprätthålla vissa sociala relationer. Tiden räcker inte till och man tvingas prioritera. Oftast blir det då, enligt flera av hundägarna, så att man istället börjar umgås med andra hundägare. Detta är inte något som av de flesta har uppfattats som någonting negativt, utan mer som en naturlig konsekvens av sitt val att bli hundägare.

Flera av de intervjuade tränar sök med sina hundar. En av de fördelar flera av dessa hundägare framhåller med just sökträning är att det i en träningsgrupp i sök krävs oerhört mycket samarbete för att få träningen att fungera. En av de intervjuade belyser det sociala i sökträningen såhär:

Det allra mest tilltalande i sök är att det är ingenting du kan träna själv utan du måste ha dina träningskompisar. Det blir ett givande och ett tagande på ett helt annat sätt. Ska det funka i en träningsgrupp i sök så måste man ställa upp på att den tid man lägger på sin egen hund, det är bara en liten del av den tid som finns under ett träningstillfälle. Alla måste ju få träna sina hundar. Efter träningen fikar vi och talar igenom, vad hände idag? Gick det att göra som det var planerat från början? Hur funkade hunden? Vad var bra? Vad var mindre bra? Hur kan man komma runt diverse stöttestenar och problem? Brainstorming helt enkelt. Man kommer inte undan. Du kan inte fejka att hunden gick jättebra. Det är avslöjande på ett tilltalande sätt. Sök tvingar en trots allt att konfrontera sina brister, som hundägare men också i relationen till andra människor. Det är en social aspekt som är väldigt stor och som är så himla givande. /.../ Man tvingas samarbeta, hjälpas åt och ge konstruktiv kritik.

En del av hundägarna upplever att bemötandet från omgivningen kan vara mycket positivt. De får beröm för att deras hundar är väluppfostrade och blir ibland även frågade

om råd av andra hundägare när det gäller hunduppfostran. Några får också andra sociala kontakter genom sina hundar under de dagliga promenaderna.

Ett aktivt liv

Flertalet hundägare uppger att de genom sin hund får ett aktivt liv. Hundpromenaderna är för många den motionsform man ägnar sig åt. De flesta hundpromenader ger också en chans till naturupplevelser.

Jag är inte människan som går på gym eller skulle få för mig att knyta på joggingskorna och ut och springa. Man kommer ut, rör sig mycket ute i skog och mark dagligen. För mig är det jätteviktigt att kunna följa årstidernas växlingar. Jag får en kick nästan varje dag när jag är ute på mina morgonpromenader och upplever stillheten och lugnet.

En annan hundägare ger ett exempel på hur ett aktivt liv med hund kan ge andra hälsosamma konsekvenser.

Man går upp jättetidigt varje lördagsmorgon när man ska ut på spårträning så man kan inte precis sitta och dricka en halv flaska vin på fredagskvällen heller, så det är ju rätt sunt.

Relationen till hunden

Alla de intervjuade hundägarna menar att de idag har välfungerande relationer till sina hundar. Några av de intervjuade antyder dock att de tidigare haft relationer till hundar som inte fungerat lika bra. De menar också att de haft olika relationer till alla de hundar de ägt. Att träna med sin hund innebär, enligt några av hundägarna, att man försöker förstå hur ens hund fungerar och kommunicerar mycket med den, med andra ord att man jobbar med relationen. Det är många som beskriver hur ett samarbete utvecklas där ägaren eller hunden, beroende på vad det är man tränar, växelvis tar initiativet.

Vi har väl en lite så växelvis relation. /.../ När vi spårar så är hon ju mer initiativtagande än mig för jag hänger bara efter i snöret. Och det är ju också en form av relation. När vi tränar lydnad så ska hon ha kontakt med mig och kasta sig ner i marken och så.

Många av hundägarna beskriver relationen de har till sin hund som den till en bästis, en träningspartner och en familjemedlem.

De mest givande stunderna för hundägarna är allt från när hunden lyckas bra på tävling eller träning till små vardagstillfällena tillsammans med hunden.

Det finns de tillfällena när man känner att man kan läsa av varandra, alltså att man tror i alla fall att han förstår vad jag menar på något sätt, alltså mer djupt och jag kan läsa honom. Vid vissa såna tillfällen när han kommer och berättar saker för en och sen att man känner att, ja, det var detta han menade. Den där connection liksom. När han försöker berätta någonting för en och så förstår man det. Sen märker man på honom att han blir också nöjd med det som händer. Ja, ja äntligen fattar matte, det var ju för väl efter en månads tjtande! /.../ Det är vid dem stunderna när man känner att man har den här lite djupare relationen som är guld värda. Det är inte tränings- eller tävlingssituationerna. Det är dem där små vardagstillfällena att, du och jag, ungefär.

De flesta hundägare tycker dock att det är kombinationen av alla aktiviteter man gör tillsammans med sin hund som gör det aktiva hundägandet så givande. De intervjuade hundägarna tror att deras hundar uppskattar ungefär samma aktiviteter som de själva. Framförallt tror de flesta att deras hundar tycker bäst om när de får arbeta i skogen med till exempel sök och spår. Andra aktiviteter som hundarna ägnar sig åt kanske inte alltid uppskattas lika mycket av ägaren som av hunden. Som exempel kan nämnas att försöka rymma till löptikar, tugga sönder saker hemma och att jaga rådjur över en golfbana.

En av de intervjuade menar att hon genom sin relation till sina hundar har utvecklat en förmåga som hon inte bara har nytta av i relationen till sina hundar.

Just det här med ordlös kommunikation. Det är någonting jag kan använda mig av i jobbet, något som jag kunde använda mig av när jag hade småbarn. Jag tror att mycket av det, man lyssnar, även på det som inte sägs. Det tror jag faktiskt att jag har lärt mig av hundarna.

En av de intervjuade hundägarna upplever att det är väldigt positivt att få ha en relation till en individ av en annan art.

Det är otroligt fascinerande att få vara nära andra sociala varelser, som verkligen är sociala varelser. Det här att kommunicera över artgränser. En människa är en människa och en hund är en hund. Hur mycket vi än försöker lära oss om hundars sätt att kommunicera så blir vi inte hundar. Trots detta så kan vi kommunicera över artgränser och ha ett samarbete. Det är fascinerande och så himla givande att ha omkring sig varje dag.

Att lära sig att kommunicera över artgränser och att arbeta med inläring och utveckling verkar för de flesta aktiva hundägare vara några av de anledningar till varför man valt att träna och tävla med sin hund. Att träna hund är för många en intellektuell och givande utmaning.

Man kan gå ner här och så kan man "köra" hund. Då "kör" du det hunden kan och så gör man det tävlingsmässigt. Det är att "köra" hund. Men att träna hund, då får du själv tänka till lite grann. Då får man liksom tänka att det är det som inte funkar, det lilla där. Ja, men då behöver jag inte köra hela momentet utan är det bara den lilla delen vi behöver träna på så ska man lista ut hur man ska kunna träna det, den lilla delen för att få den så bra som möjligt och så rolig som möjligt, för allting handlar om att det ska vara roligt, det ska ju inte vara tråkigt. Det är därför jag tycker att lydnaden blir roligare och roligare för man kommer på såna där små grejer hela tiden som är viktiga, såna där teknikgrejer. Och även att motivera en hund som gått så många år i lydnad att vilja göra det igen.

De intervjuade hundägarna menar att de genom sitt hundintresse fått ett socialt och aktivt liv. De uppskattar att kunna utöva och att kunna prata om sitt intresse med andra aktiva hundägare. De intervjuade får också, på grund av sin hund, motion. Denna motion hade kanske inte alla de intervjuade fått om de inte hade haft hund. En annan positiv aspekt som de intervjuade lyfter fram är relationen till hunden, både som individ men också som en varelse av en annan art.

Negativa aspekter av hundäggande

Även om inte någon av de intervjuade någonsin på allvar har ångrat sitt beslut att skaffa hund så medger samtliga att det finns negativa aspekter av att vara hundägare.

Ansvar

Några av hundägarna som haft hund under sin uppväxt menar att det ansvar man får som ägare till sin första helt egna hund, både gentemot hunden och omgivningen, i början kunde kännas ovant och i vissa fall övermäktigt. I de flesta fall hade föräldrarna tidigare haft det övergripande ansvaret för familjens hund och man hade inte väntat sig att ansvaret skulle kännas så tungt.

Det var mycket jobbigare än vad jag nånsin hade kunnat föreställa mig att bli hundägare. Man har alltid ett ansvar och det är otroligt betungande. Rädslan i början att man skulle göra fel. Man har ju ändå ansvaret för ett litet liv.

Flera av de intervjuade hundägarna uppger att de ibland har dåligt samvete för sin hund. Det handlar då oftast om att de måste lämna bort hunden när de ska på semester, lämna den hemma några timmar medan de arbetar, eller att de inte har den tid som de skulle vilja ge sin hund till träning och liknande. Speciellt gäller detta hundar som kräver mycket. Samtliga intervjuade hundägare känner ett stort ansvar, inte bara gentemot sin hund, utan även gentemot omgivningen. De vill inte att andra skall uppfatta dem som oansvariga och vill alla framstå som goda representanter för gruppen hundägare. De vill exempelvis inte att deras hundar skall skrämman andra människor eller djur eller att de

skall smutsa ned någonstans. Vissa tycker dock att det ibland kan vara svårt att låta hunden få utlopp för medfödda behov samtidigt som man skall visa hänsyn gentemot omgivningen. Det finns också de som tycker att samhället, genom restriktioner gällande hundar, försvårar för dem att vara bra hundägare.

Man känner sig väldigt låst, det är väldigt låst i samhället. Har du en stor och bufflig barnvagn så får du gå in i varenda affär. Man blir så hindrad när man har hund. Jag hade jättegärna tagit med min hund men man kan ju inte ens sitta på en uteservering nu för tiden på somrarna för hunden får inte vara där. Visst, man måste ju respektera det men det är tråkigt att man ska behöva bli så låst och att vi inte har ett lite mer hundvänligt samhälle. Det hade underlättat för väldigt många. Jag kan tycka det är väldigt motsägelsefullt, det kommer rapporter ständigt från SKK, från läkare, att människor mår så bra av att ha hund /.../ men sen hindras man ju i alla läger från att ha den där hunden.

Bundenhet

Bundenheten är någonting som i stort sett samtliga av de intervjuade tar upp som en negativ aspekt av att vara hundägare. De flesta hanterar detta genom planering och menar inte att de brukar behöva avstå ifrån att göra saker på grund av sin hund. Om de någon gång hindras från att göra någonting menar de ändå att det är mer värt att ha hund än att kunna göra allt som faller dem in. Någon hade gärna velat ha mer tid till andra aktiviteter som hon brukade syssla med innan hon skaffade hund, hon kan därför ibland känna sig lite uppbunden av att ha hund. Här menar en av hundägarna att det också kan vara en nackdel att bara ha andra hundägare i sin umgängeskrets. Då de redan har egna hundar kan de inte alltid ställa upp som hundvakter. En hundägare menar dock att bundenheten även har en positiv sida – det känns bra att vara behövd av någon.

Omgivningens bemötande

Ytterligare en negativ aspekt av hundäggande upplever de som har hundraser som har ett rykte om sig att vara farliga. Dessa hundägare menar att de av omgivningen ofta möts av negativa reaktioner, såsom rädsla och förakt, när de är ute med sina hundar. Detta trots

att deras hundar uppför sig oklanderligt och aldrig har gjort sig skyldiga till någonting. Detta fenomen, menar de intervjuade har utvecklats under de senaste 10-15 åren. Ett par av de intervjuade upplever att de inte kan vara naturliga med sina hundar för att omgivningen har förväntningar på dem som är grundade på okunskap.

Människor som inte känner mig eller mina hundar och som har den där kvällstidningsbilden av vad en mördarhund är. De verkar förvänta sig en mer hårdhänt hantering av hundarna. /.../ Folk som inte har hund och en del sällskapshundsägare förväntar sig väldigt mycket domderande. Håller man inte på och bråkar och grejar och gastar och lever rövare så tycker de att – hon gör ju ingenting med hunden! /.../ Det hade sett mer rekorderligt ut om man hade ryckt och slitit i kopplet och inte haft det hängande löst.

Denna inställning upplever de intervjuade som mycket problematisk och de vill under inga omständigheter bli förknippade med de människor som skaffar den här typen av hundar av fel anledningar. De försöker istället visa omgivningen att dessa hundar är bra hundar när de är i rätt händer.

Förutom ovan nämnda negativa aspekter av hundäggande upplever en del av de intervjuade att det är ekonomiskt ansträngande att vara aktiv som hundägare.

När relationen till hunden inte fungerar

En av de intervjuade har erfarenhet från en icke-fungerande relation till en hund.

Jag omplacerade min boxer vid fyra års ålder för att jag hade gjort allt fel. Jag vet hur det kan gå om man gör fel. Vi hade fel relation. Jag hade alldeles för höga krav på mig själv och på honom. Det var ingen som kunde stoppa mig. /.../ Jag var rädd för att göra fel och tog in alla råd och det blev bara kaos. Man vill så gärna men så har man inte möjlighet att sortera. Så jag gjorde allting tusen gånger för tidigt med den stackars hunden. Jag gjorde det i all välmening och jag ville att allt skulle bli bra men han fick alldeles för höga krav på sig och dessutom delade jag lägenhet med två tjejer. Det blev fel mellan min hund och mina rumskompisar. /.../ Första året var kaosartat. Samtidigt

jobbade jag jättemycket med lydnaden. Han kunde göra en perfekt inkallning vid fyra månaders ålder. När jag tänker på det idag så tänker jag – stackars lilla hund! Efter ett år flyttade jag till en egen lägenhet och det gjorde allt helt annorlunda. Jag kunde slappna av på ett helt annat sätt. Sen började jag backa väldigt mycket. Då började insikten komma men tyvärr var det redan då lite för sent. Han var en dålig hund. Jag hade inte kollat upp uppfödaren och hundens föräldrar var inte riktigt som de borde ha varit. Det kunde jag inte förstå då men nu vet jag att de inte var mentalt stabila föräldrar. Så han hade ju inte världens bästa utgångsläge heller och så mina krav och den stressen som blev. Så han blev stressad och kunde aldrig riktigt komma till ro när han var själv. /.../ Han utvecklade kraftig magkatarr. /.../ Jag tog beslutet att omplacera honom till en familj. /.../ Jag har framförallt mycket skuld känslor och det är väl de som har drivit mig mycket framåt till var jag är idag. Att jag dels har velat utbilda mig till instruktör och att jag är fruktansvärt mån om att försöka lära mig av det som hände. /.../ Med min nuvarande hund har jag hittat ett flow och vi har tagit allting mycket lugnare.

Det framkommer i intervjuerna ett antal negativa aspekter av hundägandet. En av dessa är det ansvar man som hundägare har gentemot hunden såväl som gentemot omgivningen. Bundenheten är en annan aspekt av hundägandet som av de flesta av de intervjuade hundägarna upplevs som negativ. Några av de intervjuade upplever också att omgivningens attityder gentemot deras hundar och de själva som hundägare kan vara mycket negativa.

Resultaten i korthet

- De flesta av de intervjuade hundägarna uppger att de har haft betydelsefulla relationer till hundar under uppväxten. Bland annat har relationen till dessa hundar inneburit lek och förtroliga samtal.
- Hos de intervjuade finns det ett antal motiv till varför de valde att skaffa hund. För en del av de intervjuade har hund alltid varit en naturlig del av livet medan det för andra inte var lika självklart att skaffa hund. Några av de intervjuade skaffade

hund främst för att kunna vara aktiva inom hundsporten. Andra skaffade hund för att de ville ha en kompis i soffan och på promenaderna i skogen.

- Det starka hundintresse som samtliga av de intervjuade uppger att de har idag fanns inte hos alla i början av deras hundäggande. Anledningarna till utvecklandet av detta brinnande intresse är enligt de intervjuade flera. Bland annat så har deras hundar behövt mer engagemang och kunskap från hundägarens sida än vad man trodde skulle bli nödvändigt innan man skaffade hund. Det har också varit så att kurser och kontakt med hundintresserade personer har väckt ett intresse hos de intervjuade. De som länge haft ett hundintresse beskriver också hur detta intresse ständigt utvecklas och breddas.
- Alla intervjuade hundägare uppger att de, mer eller mindre ofta, blir känslomässigt påverkade av saker som rör deras hundar. Det handlar om mycket svaga till mycket starka känslor av både negativ och positiv karaktär.
- De intervjuade hundägarnas upplevelse av sina hundar beror på huruvida hundens egenskaper stämmer överens med de egenskaper som hundägaren anser viktiga. Man vill kunna använda hunden till det man vill. Av betydelse för upplevelsen av sin hund och hundäggandet är även den ”kemi” som finns mellan hundägare och hund.
- De intervjuade hundägarna menar att de genom sitt hundintresse fått ett socialt och aktivt liv. En annan positiv aspekt som de intervjuade lyfter fram är relationen till hunden, både som individ men också som en varelse av en annan art.
- Det framkommer i intervjuerna ett antal negativa aspekter av hundäggandet. Dessa är bundenheten, i vissa fall omgivningens attityder gentemot deras hundar och de själva som hundägare samt det ansvar man som hundägare har gentemot hunden såväl som gentemot omgivningen.

DISKUSSION OCH ANALYS

I denna del av uppsatsen kommer med utgångspunkt ifrån tidigare redovisade frågeställningar och med hjälp av relevanta teorier, resultaten från den genomförda undersökningen att diskuteras och analyseras. Större delen av diskussionerna kring vilka de psykologiska behoven är, som synes ligga till grund för hundägarnas motiv till att ha hund respektive hur dessa behov tillfredsställs, eller inte tillfredsställs, är inflätade i varandra då detta bäst speglar förhållandet i verkligheten.

Tidigare erfarenheter av hund

Flertalet av de intervjuade hundägarna säger sig ha haft betydelsefulla relationer till hundar under sin uppväxt, till familjens egna hundar eller andras. Dessa tidigare hunderfarenheter har väckt ett intresse för hund och en vilja att själv i vuxen ålder skaffa hund. Detta stämmer mycket väl överens med Harts (1995) teori om att nära relationer till husdjur tidigt i livet oftast leder till nära relationer till husdjur även senare i livet. Många av de intervjuade har svårt att uttrycka konkreta skäl till varför de i vuxen ålder valde att skaffa hund. De menar att det är en självklarhet att ha hund och att de inte kan tänka sig ett liv utan hund. Hunden synes för dessa människor vara en så självklar företeelse i livet att de inte har reflekterat över varför de valt att skaffa hund. Några av de intervjuade menar att livet utan hund förmodligen skulle kännas tomt, vilket också bekräftas av de hundägare som under någon period i livet varit utan hund. Det verkar som att dessa hundägare genom tidigare erfarenheter av hund utvecklat ett behov av att ha hund. Att ha hund har för dem blivit ett sätt att leva. Hart menar också att nära relationer till husdjur under uppväxten ökar sannolikheten att kunna dra fördel av djurägarskap senare i livet. Han menar till och med att dessa tidigare erfarenheter är avgörande för i vilken mån djurägarskapet påverkar upplevelsen av livskvalitet. Också detta stämmer mycket väl in på de intervjuade hundägarna. De beskriver alla hur deras liv som hundägare ger dem många fördelar och på olika sätt en upplevelse av livskvalitet. Således kan sägas att många av de intervjuade, genom att ha haft betydelsefulla relationer till hundar under uppväxten, verkar ha skapat ett behov av hund senare i livet. Denna positiva kontakt med

hundar under uppväxten har även fört med sig att de idag kan dra fördel av ett liv med hund och på detta sätt en förhöjd livskvalitet.

Hur hundägandet kan bli ett brinnande fritidsintresse

De flesta av de intervjuade hundägarna har ingen, eller mycket begränsad, erfarenhet av aktivt hundäggande under uppväxten. De flesta umgicks mest med hundar som enbart fungerade som sällskapshundar. Många av de intervjuade hade inte heller i början av sitt hundäggande planer på att träna eller tävla med sin hund. Det som gör resultaten i denna studie intressanta är att samtliga hundägare nu ändå har ett brinnande hundintresse och tränar och tävlar med sin hund. Vad detta kan bero på kan diskuteras. De flesta av de intervjuade menar att de efter att ha skaffat hund blivit alltmer intresserade av att bli aktiva inom hundsporten. Detta intresse väcktes, enligt de flesta, när de gick någon kurs eller träffade personer som fick dem intresserade. Vissa hundägare blev intresserade när de märkte att deras hund behövde mer aktivering och mental stimulans än vad de hade förväntat sig. Det som gjorde flertalet av hundägarna alltmer intresserade av hundsport verkar framförallt ha varit de sociala kontakter de fick med andra hundintresserade inom klubben. Även upptäckten av den givande utmaning som det är att arbeta med inlärning och utveckling och att lära sig att kommunicera över artgränser kan ha bidragit till utvecklandet av detta intresse. De flesta intervjuade hundägarna menar att verkligheten överlag har överträffat de förväntningar de hade innan de började träna hund.

Dessa upplevelser av hundägandet kan förstås med hjälp av Norlings (1990) slutsatser kring hundens förmåga att uppfylla för människan viktiga behov. Enligt honom kan en relation till en hund tillfredsställa behov av exempelvis naturupplevelse, tävling/spänning, gemenskap och fysisk ansträngning. Norling menar också att hunden har en kapacitet att tillfredsställa ett flertal av dessa behov samtidigt.

Norling-Jägnerts (refererad i Norling, 1990) modell för beskrivande av människors motiv för val av fritidssysselsättning innehåller nio motiv: gemenskap, naturupplevelse, förströelse, fysisk ansträngning, intellektuell stimulans, prestation, tävling/spänning, verksamhetslust och eskapism. De menar att aktiviteter med stor motivbredd är de, som ger störst effekt på välbefinnande, livskvalitet, hälsa, rehabilitering och coping.

Aktiviteter som inbegriper djur har visat sig ha en av de största motivbreddarna med sex-sju signifikant markerade motiv.

Genom intervjuerna framkommer att hundägarna inom hundsporten får tillfälle att tillfredsställa behov av naturupplevelse, tävling/spänning, gemenskap, fysisk ansträngning, förströelse, intellektuell stimulans, prestation och verksamhetslust. För vissa kan säkert relationen till hunden också ge möjlighet till en stunds eskapism. Detta skulle kunna vara en förklaring till varför de intervjuade hundägarna efterhand utvecklat ett starkt hundintresse.

Sociala behov

Relationer till människor och hundar

Samtliga hundägare i denna studie är aktiva inom någon träningsgrupp på brukshundklubben. Enligt Podberscek, Paul och Serpell (2000) kan Weiss (refererad i Podberscek, Paul & Serpell, 2000) teori om mänskliga relationer, även gälla för relationen mellan djurägare och djur. Således skulle denna teori kunna användas till att analysera både de relationer som hundägarna som tränar tillsammans har sinsemellan och de relationer de har till sina hundar. Weiss menar att vissa villkor för psykisk hälsa endast kan uppfyllas genom sociala relationer. För att detta skall kunna ske måste relationerna uppfylla sex villkor: anknytning, social integration, uppmuntran av värde, pålitlig allians, vägledning och möjligheten att ta omhand.

Anknytning uppnås i relationer där individen upplever en emotionell närhet och trygghet. Detta är något som de flesta hundägare uppger att de upplever i relationen till sina hundar. Social integration återfinns i relationer som ger individen en känsla av tillhörighet i en grupp av människor där medlemmarna har gemensamma intressen. Då de intervjuade hundägarna berättar om hur de på klubben kan känna gemenskap med likasinnade kan även detta villkor sägas vara uppfyllt hos de intervjuade. Detta styrks även av att många av dem ser sig själva som tillhörande gruppen "hundmänniskor" och som medlem i en viss klubb och en viss träningsgrupp. Villkoret för uppmuntran av värde uppfylls i relationer som vittnar om en individs skicklighet och kompetens i sociala roller. I de träningsgrupper som hundägarna ingår i, men inte minst genom de tävlingar som

hundägarna deltar i, ges tillfälle till att visa sin skicklighet när det gäller att träna sin hund. I träningsgrupperna finns också möjlighet att visa sin skicklighet i att dela med sig av egna erfarenheter och kunskaper till de hundägare som inte har kommit lika långt som en själv. Några av de intervjuade är dessutom instruktörer, vilket ger dessa personer ytterligare en möjlighet att uppfylla detta villkor. Pålitlig allians finns i relationer i vilka individen kan få fortlöpande hjälp, även då individerna inte har samma åsikter. Om träningsgruppen är välfungerande kan också detta villkor uppfyllas genom att deltagarna hjälper varandra och har givande diskussioner, även om man är av olika åsikt.

Vägledning ger emotionellt stöd och råd i stressande situationer. Detta är något som många hundägare vittnar om att de upplever i relationen till sin hund. De berättar till exempel hur deras hund kan fungera som ett stöd i både små och stora kriser. Möjlighet till att ta hand om en annan levande varelse ger individen en känsla av att vara behövd och är någonting som alla hundägare ständigt upplevde i relationen till sin hund.

Weiss (refererad i Podberscek m.fl., 2000) skiljer på primära och sekundära relationer. Primära relationer utmärks av närhet och värme och återfinns oftast mellan familjemedlemmar och nära vänner. De primära relationerna delar han i sin tur in i två typer, de som bygger på anknytning och de som bygger på gemenskap. Då samtliga av de intervjuade beskriver sin hund som en familjemedlem eller en nära vän skulle detta betyda att relationen de har till sina hundar är av den primära typen som bygger på anknytning. De sekundära relationerna är oftast av en instrumentell karaktär och har ingen större emotionell betydelse. Relationerna hundägarna sinsemellan skulle kunna vara av både primär och sekundär typ beroende på hur nära deltagarna i gruppen står varandra. Weiss menar att alla sorters relationer inte uppfyller alla de ovanstående villkoren. För den psykiska hälsan är det därför viktigt att individen har ett antal olika typer av relationer, vilket hundägarna som tränar i en klubb till synes verkar ha.

Socialt stöd

För några av de intervjuade upplevs relationen till sin hund framförallt som en trygghet. De ser på hunden som en bästa vän som alltid ställer upp och som ett stöd när de mår dåligt. McNicholas och Collis (1995) menar att en relation till ett husdjur kan ha positivt inflytande på ägarens fysiska och psykiska hälsa genom att ge denna socialt stöd i

olika former. Dessa olika former av socialt stöd är: emotionellt stöd, värdestöd, nätverksstöd och instrumentellt stöd. Enligt McNicholas och Collis uppger många djurägare att deras husdjur minskar deras känsla av ensamhet och att de vänder sig till sitt husdjur då de upplever psykisk stress. Detta verkar ju även vara fallet hos de intervjuade hundägarna i denna studie. Då flertalet djurägare uppger att de ofta pratar med sitt husdjur anser McNicholas och Collis att detta talar för att husdjur är kapabla till att ge sina ägare emotionellt stöd. Enligt dessa författare skulle flertalet hundägare i denna studie också sägas få emotionellt stöd från sina hundar då de uppger att de pratar med sin hund. McNicholas och Collis menar att djurägare får värdestöd genom att ha makt och kontroll över sitt husdjur. Relationen mellan djurägare och husdjur upplevs oftast som givande för ägaren så länge denne har kontroll över sitt husdjur. Att träna och tävla med sin hund innebär att man måste ha kontroll över sin hunds beteende. Då samtliga intervjuade hundägare tränar och tävlar med sina hundar kan man förutsätta att de, i alla fall oftast, upplever att de har kontroll över sina hundar. Några av de intervjuade beskriver också hur de kan känna frustration och ilska när de känner att de inte har kontroll över sina hundar. Detta kan till exempel vara när hunden sticker efter rådjur eller löptikar eller tuggar sönder saker hemma. Några av de intervjuade uppskattar om deras hundar har en lagom stark vaktinstinkt. Att vakta hemmet och att säga till då någon kommer skulle för dessa hundägare kunna fungera som ett instrumentellt stöd.

Nätverksstöd får en individ, enligt McNicholas och Collis, genom regelbundna kontakter med andra människor. Detta kan ske genom att hunden fungerar som en social katalysator som underlättar kontakten med främlingar. Det kan också ske genom föreningsverksamhet. Flera av hundägarna berättar hur de under de dagliga promenaderna får kontakt med andra människor, framförallt andra hundägare. Genom att tillhöra brukshundklubben utökar de också sitt sociala nätverk. Det skall dock påpekas att ett flertal av de intervjuade menar att många av de sociala kontakter de får genom sina hundar inte är av en positiv karaktär. Några av dessa hundägare upplever att de får många negativa reaktioner från omgivningen på grund av vilken hund de har eller på grund av hur de hanterar sin hund. Exempelvis vill inte de flesta av de intervjuade att deras hundar skall hälsa på alla andra hundar de möter på promenaderna, vilket många andra hundägare har svårt att förstå. Det kan också handla om att andra hundägare har dålig

kontroll på sina hundar och utsätter de intervjuades hundar för en risk. I samtliga dessa fall kan det uppstå negativt laddade situationer för hundägarna. McNicholas och Collis menar också att man i en relation till ett husdjur kan uppleva kamratskap. Genom detta kamratskap kan djurägaren få utlopp för aktiviteter som vuxna människor annars bara är tillåtna att delta i tillsammans med små barn. Kamratskap med ett husdjur innebär delad glädje, lek, spontanitet, och avslappning. Mycket talar för att de intervjuade hundägarna upplever kamratskap i relationen till sina hundar. Många säger att de ser sin hund som en bästa vän som de kan ha roligt tillsammans med. Då de intervjuade hundägarna, genom relationen till sina hundar och de relationer som hundägande ger upphov till, får alla olika typer av socialt stöd, och dessutom kamratskap, kan man anta att deras behov av socialt stöd och kamratskap blir tillfredsställda. Socialt stöd har dessutom, enligt McNicholas och Collis, en betydelse för förebyggandet av hot mot psykisk hälsa medan kamratskap gynnar positiv psykisk hälsa. Dessa effekter borde också gälla för de intervjuade hundägarna.

Gorczyca, Fine och Spain (2000) menar att husdjur har en mycket god förmåga att uppfatta mänskliga känslor. Detta gör att de lätt kan känna igen de tillfällen då deras ägare behöver eller vill ha dem i sin närhet. De menar också att husdjur ofta har egenskaper som människor uppskattar hos andra människor. Exempelvis kan husdjur hjälpa sin ägare att med egen kraft hjälpa sig själv. Några av de intervjuade berättar hur de under mer eller mindre svåra perioder i livet har funnit stöd och trygghet i relationen till sin hund. En av de intervjuade menar att det var hennes hund som fick henne att komma tillbaka till ett aktivt liv efter att ha mått psykiskt dåligt en tid. Hunden krävde aktivering och träning och hundägaren beskriver hur hon, för att kunna träna sin hund, även var tvungen att börja jobba med sig själv.

Hunden - ett substitut för, eller ett komplement till, mänskliga relationer?

Huruvida hunden skulle fungera som ett substitut för, eller som ett komplement till, mänskliga relationer har forskare delade meningar om. Savishinsky (1983) menar att husdjur kan fungera som ett substitut för barn i olika faser av livscykeln. Några av de intervjuade beskriver hur de när deras barn blir äldre känner ett behov av att få ha

någotting att bry sig om och pyssla med. Någon av de intervjuade menar att hon inte vill vara en "sån där hönsamma som lägger sig i allt barnen gör när de är vuxna". Dessa hundägare har funnit att relationen till en hund ger dem möjlighet att få utlopp för dessa behov och skulle kunna vara exempel på, vad Savishinsky kallar för, "the empty nest syndrome". Även övriga hundägare, som befinner sig i denna eller andra faser i livet, skulle kunna tänkas få behovet att få ta hand om och vårda tillfredsställt genom relationen till sin hund. Det behöver dock inte vara så att hunden i alla fall fungerar som ett substitut för ett barn. Flera av hundägarna beskriver också hur hundar har haft olika betydelse för dem i olika faser i livet. Savichinsky menar också att husdjuren som fungerar som substitut för barn även står för de barn som vi själva en gång var och att vi genom relationen vi har till våra husdjur kan återuppleva vår barndom. De flesta av de intervjuade poängterar att hundträning, och i vissa fall även tävling, skall vara roligt. Även om flertalet hundägare tycker om att tävla så är det under träningen tillsammans med hunden som man har som roligast och det är denna som uppskattas mest. Det verkar således som att de intervjuade hundägarna, enligt Savichinskys teori, genom relationen till sin hund får möjlighet att känna sig som barn på nytt.

Enligt Beck och Katcher (1996) fungerar dock inte husdjur som substitut för djurägaren, utan snarare som ett komplement till djurägarens mänskliga relationer. De tror inte att relationer till djur och relationer till människor är utbytbara. De menar att det är just det faktum att de relationer vi har till våra husdjur skiljer sig från de relationer vi har till våra medmänniskor talar för att relationen till ett husdjur tillfredsställer speciella behov hos oss. De menar därför att ett bra liv kanske måste innehålla båda typerna av relationer. Beck och Katcher menar att ett husdjur genom sin natur och genom de känslor det framkallar i oss erbjuder stabilitet, konstans och skydd mot förändringar. Bland annat gör de detta genom att vara oföränderliga i sin respons till sin ägare. Några av de intervjuade beskriver till exempel den oföränderliga respons de får av sin hund varje gång de kommer hem.

Utifrån de genomförda intervjuerna kan man dra slutsatsen att relationen till en hund för vissa hundägare, i vissa faser av livet, delvis kan fungera som ett substitut för vissa mänskliga relationer. Framförallt handlar det i dessa fall om hundägare vars barn har vuxit upp eller hundägare som inte har några barn. De upplever att de i relationen till en

hund får utlopp för ett behov att få ta hand om och ha någonting att pyssla med. Några beskriver också hur de ser på sin hund som en bästa vän. Det verkar dock inte som om hunden, för någon av de intervjuade, fungerar enbart som ett substitut för mänskliga relationer. Det finns till exempel ingenting som talar för att de intervjuade hundägarna ersätter mänskliga relationer med relationen de har till sin hund. Hos de intervjuade hundägarna finns det ett intresse för hunden, både som art och individ, och samtliga hundägare är mycket måna om att se hunden som en hund och att låta den få utlopp för sina medfödda behov. Detta tyder på att relationen de intervjuade har till sin hund framförallt fungerar som ett komplement till mänskliga relationer. Inom ramen för sitt hundäggande får de intervjuade ett fysiskt och intellektuellt utmanande fritidsintresse samtidigt som de får en givande relation som erbjuder andra fördelar än de som finns att få i relationer människor emellan.

Hunden som stöd för ägarens identitet och som en egoutvidgning

Savishinsky (1983) menar att ett husdjur kan fungera som ett stöd för sin ägares identitet. Genom att välja en viss sorts husdjur talar vi, på samma sätt som genom val av frisyr och kläder, om för omvärlden vilken typ av person vi är, eller vill uppfattas som. Djurägaren definierar sin egen identitet genom att välja ett husdjur som speglar sin egen personlighet, beteende och utseende. Flera av de intervjuade ser sig själva som tillhörande gruppen hundmänniskor, något som de verkar vara nöjda med. Tillhörighet till en brukshundklubb och en träningsgrupp verkar också vara någonting som definierar den här typen av hundmänniskor och skiljer dem ifrån andra hundägare, bland annat ägarna till sällskapshundar. Savishinsky menar också att ett husdjur kan fungera som en egoutvidgning. Husdjuret blir delar av både självbilden och den bild andra har av oss. Detta sker genom att husdjurets förmågor, talanger, skönhet, namn och framgångar speglar ägarens kompetens, smak och förmåga att träna och omvårda. Många av de intervjuade beskriver hur det inom hundsporten oftast är officiella meriter från tävlingar, prov och utställningar som räknas. Genom att skaffa sig meriter tillsammans med sin hund får man ett gott anseende på klubben och bland andra hundmänniskor. Några av de intervjuade beskriver den glädje och stolthet de känner när de tillsammans med sin hund

lyckats bra på en tävling. En del av de intervjuade hundägarna menar dock att detta belöningssystem bestående av priser och titlar inom hundsporten också har en baksida. De menar att många inom hundvärlden tror att hundkunskap endast mäts i officiella meriter och vilka titlar ens hund har. Det är, enligt dessa hundägare, inte alltid så att det är de med flest officiella meriter och finast titlar på sina hundar som kan mest om hundar. Således kan man säga att de intervjuade hundägarna, genom sitt val av hund som husdjur och kanske även val av hundras och tillhörighet till en viss hundklubb och träningsgrupp, definierar både för sig själva och för omgivningen vilka de är. Genom träning, och kanske framförallt tävling, får de aktiva hundägarna också möjligheter att visa sin kompetens som hundägare för sig själva och omvärlden.

Hundägarens upplevelse av sin hund

Anknytningen hundägaren har till sin hund är en faktor som kan tänkas påverka hur tillfredsställande hundägaren upplever att relationen till hunden är. Enligt Serpell (1996) finns det hos hundägare en koppling mellan hundens beteende och hur stark ägarens anknytning till sin hund är. De hundägare som har en svag anknytning till sin hund är konsekvent mindre nöjda med de flesta aspekter av sin hunds beteende jämfört med de som har en starkare anknytning till sin hund. De intervjuade hundägarna är samtliga överlag mycket nöjda med sina nuvarande hundars egenskaper och beteende. Det finns dock de som berättar om relationer de haft till tidigare hundar som inte ha fungerat tillfredsställande. Många av hundägarna menar att det, precis som i mellanmänniska relationer, också i relationer mellan hundägare och hund handlar om personkemi. De egenskaper som uppskattades mest hos de intervjuades hundar var arbetsvillighet, en vilja att samarbeta med sin ägare och att lära sig nya saker. Hundägarna tyckte också att det var en stor fördel om deras hund var lätthanterlig. De flesta av hundägarna uppskattade om deras hundar också hade en lagom dos av vaktinstinkt och självständighet. Då samtliga hundägare oftast är mycket nöjda med sin hunds beteende skulle man utifrån Serpells teori kunna dra slutsatsen att de har en stark anknytning till sin hund.

Hundägande och ansvar

McBride (1995) menar att hundägande innebär ett ansvar gentemot hunden såväl som gentemot omgivningen. Samtliga intervjuade hundägare ser mycket allvarligt på det ansvar de har för sin hund och dess hälsa och allmänna välbefinnande. De är också mycket medvetna om vilka behov en hund har, både fysiska och mentala. För några av de intervjuade kunde ansvaret för den första egna hunden i vuxen ålder kännas tungt. Tidigare hade föräldrarna haft det övergripande ansvaret och de var ovana vid att helt själva ansvara för en hund. Det stora ansvar de intervjuade känner för sina hundar kan ibland leda till att de får dåligt samvete när de exempelvis måste lämna hunden ensam, lämna bort den när de skall åka på semester eller när de inte har tid att ge hunden den stimulans den behöver. Att inte kunna lämna hunden ensam för långa stunder kan göra att de intervjuade stundtals känner sig bundna. Samtliga hundägare menar dock att det är mer värt att ha hund än att kunna göra allt de vill. De flesta lyckas oftast också lösa detta problem genom planering och tycker sig inte heller behöva avstå ifrån att göra saker på grund av sin hund. De intervjuade tycker också att det är mycket viktigt att visa hänsyn gentemot omgivningen. Ansvaret hundägarna känner gentemot sina hundar och det ansvar de har gentemot omgivningen kan ibland för vissa av de intervjuade skapa problem. De kan uppleva att de hamnar i en konflikt mellan att å ena sidan låta sin hund få utlopp för sina medfödda behov och att å andra sidan visa hänsyn gentemot omgivningen. De tycker också att denna situation förvärras av att samhället har så många restriktioner gällande hundar.

Brister i studien

Generaliserbarheten av de resultat som framkommit i denna studie försvåras av att samtliga intervjuade är aktiva hundägare inom Svenska Brukshundklubben. De aktiva medlemmarna i denna förening är en mycket liten del av alla hundägare. Hundsport är ett mycket brett fält som innefattar många fler aktiviteter än de som brukshundklubben erbjuder. Således finns det många hundägare som är aktiva med sina hundar inom andra föreningar och klubbar och inom andra aktiviteter som till exempel jakt, viltspår och

utställning. Det finns också andra hundklubbar som erbjuder liknande aktiviteter som brukshundklubben men där man i vissa fall använder sig av ett annat upplägg och andra metoder för hundträningen. Då dessa andra aktiva hundägare inte fått komma till tals i denna studie är det svårt att säga huruvida resultaten från denna studie kan generaliseras till andra aktiva hundägare. Då antalet deltagare i studien var lågt, endast tio stycken, kan det också finnas svårigheter med att generalisera resultatet till andra aktiva hundägare inom Svenska Brukshundklubben. Eftersom inga män eller hundägare som inte är aktiva med sina hundar på ett mer organiserat sätt deltog i studien kan resultaten inte heller gälla för dem. Varför inga män visade intresse av att delta i studien är oklart. En förklaring skulle kunna vara att andelen kvinnliga medlemmar i Svenska Brukshundklubben är något större än andelen manliga medlemmar. Kanske kan det också finnas ett större intresse för att prata om relationen till sin hund bland kvinnor än bland män. Med andra frågeställningar kanske männen hade varit mer intresserade av att delta. Av resultaten att döma verkar det som att hundäggande framförallt är någonting väldigt individuellt. Detta gör fenomenet kring hundäggande speciellt svårt att undersöka på gruppnivå men även att generalisera. Detta, tror jag, även kan vara en förklaring till varför det inom forskningen finns så motstridiga resultat.

Generaliserbarheten av resultaten som framkommer i denna studie försvåras således av det begränsade urvalet. Resultaten skulle dock kunna vara representativa även för andra kvinnliga aktiva hundägare inom Svenska Brukshundklubben som har liknande erfarenheter av hund. Även om inte resultaten i denna studie är representativa för alla hundägare så är jag av den personliga uppfattningen att det i de flesta fall snarare handlar om kvantitativa skillnader än kvalitativa skillnader mellan olika hundägare gällande vilka behov hos dem som blir tillfredsställda i relationen till deras hundar.

Även kontexten i vilken intervjuerna äger rum kan påverka tillförlitligheten i de resultat man får i en intervjuundersökning (Denscombe, 2000). Då intervjuerna i denna studie av praktiska skäl genomfördes på fyra olika platser kan också detta ha påverkat resultatet. Med avseende på nämnda svagheter skall denna undersökning därför ses som en pilotstudie som försöker skapa förståelse för och belysa några vanligt förekommande fenomen som inte tidigare blivit studerade i någon större utsträckning.

Förslag på framtida forskning

Under arbetets gång har det framkommit ett antal olika idéer då det gäller framtida forskning inom området hundägare – hund. I denna studie har jag huvudsakligen fokuserat på välfungerande relationer mellan aktiva hundägare och deras hundar. För att få en tydligare och bredare bild av de behov som ligger till grund för vår vilja att ha hund och om, och i så fall hur, dessa behov tillfredsställs inom ramen för hundäggande rent allmänt, tror jag att det är mycket viktigt att även titta på de relationer som inte fungerar. Exempelvis skulle man kunna undersöka de relationer där hundägaren söker hjälp för problem med sin hund eller de som vill omplacera sin hund. Det skulle också vara intressant att titta närmare på hundägare som är aktiva inom andra områden av hundsporten för att se vilka eventuella skillnader och likheter det finns aktiva hundägare emellan. Även hundägare som inte är aktiva med sina hundar på ett organiserat sätt skulle vara intressanta att undersöka för att få en mer generell och representativ bild av hundägandet. Kanske skulle man kunna få fram om dessa skiljer sig från de aktiva hundägarna och i så fall om det handlar om kvalitativa eller kvantitativa skillnader. En annan intressant aspekt hade varit att få med män i intervjuunderlaget.

Sammanfattande reflektion

Resultatet av de genomförda intervjuerna visar att aktivt hundäggande tillfredsställer ett flertal psykologiska behov hos hundägarna. Det är behov som tillfredsställs, antingen genom relationen hundägaren har till sin hund, eller genom de aktiviteter och kontakter med andra människor som det aktiva hundäggandet för med sig. Många av dessa behov hade kanske kunnat tillfredsställas genom någon annan typ av fritidssysselsättning. Det verkar dock vara så att ett aktivt hundäggande, genom en kombination av intellektuell, känslomässig och social aktivitet, erbjuder möjligheten att få ett flertal psykologiska behov tillfredsställda samtidigt. Det är också klart att det finns ett antal faktorer som kan påverka upplevelsen av att ha hund och därmed också huruvida de psykologiska behoven blir tillfredsställda eller inte.

REFERENSER

- Beck, A., & Katcher, A. (1996). *Between pets and people. The importance of animal companionship*. West Lafayette, IN: Purdue university press.
- Cain, A. O. (1983). A study of pet in the family system. I A. H. Katcher. & A. M. Beck (red:er.), *New perspectives on our lives with companion animals* (s. 72-81). Philadelphia: University of Pennsylvania press.
- Collis, G. M., & McNicholas, J. (1995). A theoretical basis for health benefits of pet ownership. Attachment versus psychological support. I I. Robinson, (red.), *The Waltham book of human - animal interaction: benefits and responsibilities of pet ownership* (s. 105-121). Oxford, UK: Pergamon.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Gorczyca, K., Fine A. H., & Spain C. V. (2000). History, theory, and development of human-animal support services for people with AIDS and other chronic/terminal illnesses. I A. Fine (red.), *Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice* (s. 253-302). San Diego: Academic press.
- Hart, L. A. (1995). The role of pets in enhancing human well-being: effects for older people. I I. Robinson, (red.), *The Waltham book of human- animal interaction: benefits and responsibilities of pet ownership* (s. 19-31). Oxford, UK: Pergamon.
- Hart, L. A. (2000). Psychosocial benefits of animal companionship. I A. Fine (red.), *Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice* (s. 59-78). San Diego: Academic press.
- Katcher, A. & Friedmann. (1996). I A. Beck & A. Katcher, *Between pets and people. The importance of animal companionship*. West Lafayette, IN: Purdue university press.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Levinson (2002). I I. Norling, *Forskningsöversikt "Djur i vården"*. Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska universitetssjukhuset och Svenska Kommunalarbetsförbundet.

- Lookabaugh Triebenbacher, S. (2000). The companion animal within the family system: The manner in which animals enhance life within the home. I A. Fine (red.), *Handbook on animal-assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice* (s. 347-374). San Diego: Academic press.
- McBride, A. (1995). The human-dog relationship. I I. Robinson, (red.), *The Waltham book of human- animal interaction: benefits and responsibilities of pet ownership* (s. 99-112). Oxford, UK: Pergamon.
- McNicholas, J., & Collis, G. M. (1995). The end of a relationship: coping with pet loss. I I. Robinson, (red.), *The Waltham book of human- animal interaction: benefits and responsibilities of pet ownership* (s. 127-143). Oxford, UK: Pergamon.
- Norling, I. (1990). *Hundens betydelse. Redovisning av tidigare undersökningar och en studie av hundägare i Göteborg och Härryda 1975, 1981 och 1989*. Svenska Kennelklubben och Göteborgs universitet.
- Norling, I. (2002). *Forskningsöversikt "Djur i vården"*. Sektionen för vårdforskning, Sahlgrenska universitetssjukhuset och Svenska Kommunalarbetareförbundet.
- Norling-Jägnert (1990). I I. Norling, *Hundens betydelse. Redovisning av tidigare undersökningar och en studie av hundägare i Göteborg och Härryda 1975, 1981 och 1989*. Svenska Kennelklubben och Göteborgs universitet.
- Podberscek, A. L., & Gosling, S. D. (2000). Personality research on pets and their owners: conceptual issues and review. I Podberscek, A. L., Paul, E. S., & Serpell, J. A. (red:er.), *Companion animals & us. Exploring the relationships between people & pets* (s. 143-167). Cambridge: Cambridge university press.
- Robinson, I. (1995). Associations between man and animals. I I. Robinson, (red.), *The Waltham book of human- animal interaction: benefits and responsibilities of pet ownership* (s. 1-6). Oxford, UK: Pergamon.
- Rogers, C. (1996). I A. Beck & A. Katcher, *Between pets and people. The importance of animal companionship*. West Lafayette, IN: Purdue university press.
- Savichinsky, J. S. (1983). Pet ideas: The domestication of animals, human behavior, and emotions. I A. H. Katcher, & A. M. Beck (red:er.), *New perspectives on our lives with companion animals* (s. 112-131). Philadelphia: University of Pennsylvania press.

- Serpell, J. A. (1996). Evidence for an association between pet behavior and owner attachment levels. *Applied Animal Behavior Science*, 47, 49-60.
- Weiss (2000). I A. L. Podberscek, E. S. Paul & J. A. Serpell, *Companion animals & us. Exploring the relationships between people & pets*. Cambridge: Cambridge university press.

BILAGA A

Intervjuguide

Intervjuguiden är uppdelad i två delar. Den första delen består av allmänna frågor som avser att ge en övergripande bild av faktiska omständigheter kring den intervjuades hundägande. Den andra delen innehåller ett antal specifika teman samt intervjufrågor till dessa.

Del I

Allmänna frågor

Intervjupersonens ungefärliga ålder?

Hur många hundar finns det i Din familj?

Hundens/hundarnas ras?

Hundens/hundarnas ålder?

Hur länge har Du varit hundägare?

Hur många är det i Din familj som tar ansvar för hunden/hundarna?

Hur många timmar/vecka är Du tillsammans med Din hund/hundar?

Hur många av dessa timmar är Du aktiv med Din hund/hundar (dvs. promenader, lek, träning, kel)?

Vad är Du och Din hund aktiva med?

Hur bor Du (landet, staden, lägenhet, hus)?

Del II

Motiv till hundägande

Om Du tänker Dig tillbaka till tiden innan Du skaffade hund.

Vad var det som talade *för* att Du skulle skaffa hund?

Var det något som talade *emot* införskaffandet av en hund?

Vad var det som till slut avgjorde att Du skaffade hund?

Vilka förväntningar hade Du på livet som hundägare?

- vad trodde Du skulle bli positivt resp. negativt?

Vad tänkte Du Dig att Du skulle göra tillsammans med Din hund?

Fanns det hund i Din familj när Du växte upp? Andra tidigare erfarenheter av hund?

Livet som hundägare

Om Du nu tänker på hur Ditt liv som hundägare ser ut idag.

Har livet som hundägare motsvarat de förväntningar Du hade innan Du skaffade hund?

Vilka är de största fördelarna resp. nackdelarna med att ha hund?

Har det funnits tillfällen då Du önskar att Du inte hade varit hundägare?

Attityd till hunden

Hur skulle Du beskriva den relation Du har till Din hund?

Vid vilka tillfällen tycker Du att relationen till Din hund är som bäst resp. sämst?

Vilka är Din hunds bästa resp. sämsta egenskaper?

Vilka av de aktiviteter som Du genomför tillsammans med Din hund är mest givande för Dig? För Din hund?

Ansvar

Hur ser Du på det ansvar man har som hundägare?

- gentemot hunden som en annan levande varelse?
- gentemot omgivningen?

Omgivningens attityd till hundägande

Hur tror Du att andra hundägare uppfattar Dig?

- hur märker Du detta?

Hur tror Du att de som inte själva har hund uppfattar Dig?

- hur märker Du detta?

Hundens påverkan på hundägarens känsloliv

Händer det att Du blir känslomässigt påverkad av saker som rör Din hund?

- vilka känslor framkallar hunden hos Dig?
- i vilka situationer händer detta?